

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 16.2.2012
COM(2012) 55 final

VALKOINEN KIRJA

Toimintasuunnitelma riittäviä, turvattuja ja kestäviä eläkkeitä varten

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

{SWD(2012) 7 final}

{SWD(2012) 8 final}

VALKOINEN KIRJA

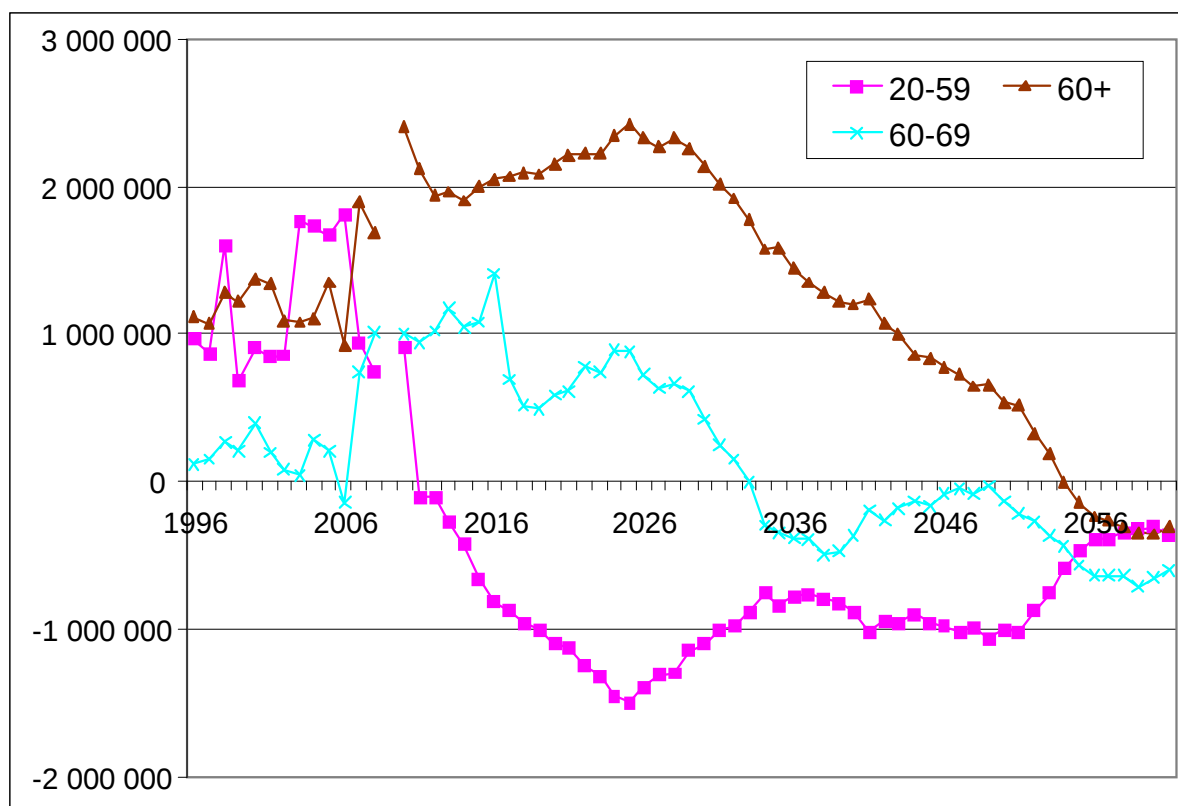
Toimintasuunnitelma riittäviä, turvattuja ja kestäviä eläkkeitä varten

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

1. JOHDANTO

Ikääntyvä väestö aiheuttaa eläkejärjestelmille mittavia haasteita kaikissa jäsenvaltioissa. Elleivät yhä pidempään elävät naiset ja miehet myös pysy pidempään työelämässä ja hanki enemmän säästöjä eläkkeelle jäämistään varten, eläkkeiden riittävyyttä ei voida taata, sillä vaadittu menojen kasvu olisi kestämatöntä. Vuoteen 2060 mennessä miesten elinajanodotteen (syntyessä) odotetaan nousevan 7,9 vuodella ja naisten 6,5 vuodella vuoteen 2010 verrattuna. Eikä kyseessä ole niinkään kaukainen ongelma, vaan se tulee eteen nyt, kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja Euroopan työikäinen väestö alkaa kutistua. Tämän seurauksena yli 60-vuotiaiden määrä lisääntyy vuosittain noin kahdella miljoonalla, mikä on lähes kaksinkertainen määrä 1990-luvun loppuun ja 2000-luvun alkuun verrattuna. Parhaassa työiässä olevien (20–59-vuotiaiden) määrä sitä vastoin vähenee joka vuosi tulevina vuosikymmeninä (kaavio 1).

Kaavio 1. Väestönmuutos edellisvuoteen verrattuna, EU-27, 1996–2061

Lähde: Europop 2010 ja demo_pjangroup.

Eliniän pitenemisellä ja suurten ikäluokkien eläköitymisellä on yhdessä pitkälle ulottuvia talous- ja budjettivaikutuksia EU:ssa, kun ne vähentävät talouskasvun potentiaalia ja aiheuttavat painetta julkiseen rahoitukseen.

Näitä näkymiä pahentaa entisestään tämänhetkinen rahoitus- ja talouskriisi. Hitaan talouskasvun, budjettivajeen ja velkataakan, epävakaan rahoitustilanteen ja alhaisen työllisyyden vuoksi kaikkien järjestelmien on vaikeampaa täyttää eläkelupaukset. Heikkenevä työllisyys ja siitä johtuva eläkemaksujen väheneminen vaikuttavat jakoperusteisiin eläkejärjestelmiin. Rahastoiviin järjestelmiin puolestaan vaikuttavat omaisuuden arvon laskeminen ja tuottojen pieneneminen.

Näin ollen on yhä kiireellisempää kehittää ja ottaa käyttöön kattavia strategioita, joilla voidaan mukauttaa eläkejärjestelmiä talouden ja väestörakenteen muutosten mukaan. Haasteet ovat valtavia mutta ratkaistavissa, kunhan oikeat toimintalinjat otetaan käyttöön. Eläkejärjestelmien ja eläkkeellesiirtymiskäytäntöjen uudistukset ovat keskeisiä, jotta voidaan parantaa Euroopan kasvunäkymiä, ja niitä tarvitaan kiireellisesti joissakin maissa osana nykyisiä toimia, joilla pyritään palauttamaan luottamusta valtiontalouteen.

Kun jäsenvaltioiden talous- ja yhteiskuntaelämän integroituminen on yhä tiiviimpää, kansallisen eläkepolitiikan ja -uudistusten onnistuminen tai epäonnistuminen vaikuttaa voimakkaammin yli kansallisten rajojen, etenkin talous- ja rahaliitossa. Eläkkeiden keskeinen merkitys Euroopan yhteiskunnalliselle ja taloudelliselle menestykselle ja kansallisen eläkepolitiikan valtioiden rajat ylittävien kerrannaisvaikutusten kasvanut riski merkitsevät sitä, että eläkkeistä on enenevässä määrin tulossa yhteinen ongelma EU:ssa. Eläkeuudistusten onnistuminen jäsenvaltioissa on ratkaiseva tekijä talous- ja rahaliiton jouhevan toiminnan kannalta, ja se vaikuttaa siihen, miten EU saavuttaa viidestä Eurooppa 2020 -strategian tavoitteesta kaksi, jotka ovat työllisyysasteen nostaminen 75 prosenttiin ja köyhyysriskissä olevien määrän vähentäminen ainakin 20 miljoonalla.

Tässä valkoisessa kirjassa käsitellään näitä eläkejärjestelmien ongelmiin liittyviä yhteisiä huolenaiheita ja esitetään toimintasuunnitelma, jolla saadaan eläkkeistä riittäviä ja kestäviä pitkällä aikavälillä. Tähän päästään luomalla edellytykset sille, että naisten ja miesten työvoimaosuus pysyy korkealla tasolla koko eliniän ajan, ja parantamalla mahdollisuuksia kerryttää turvallisia lisäeläkesäästöjä. Siinä ehdotetaan Euroopan taseisia poliittisia suuntaviivoja ja aloitteita, joilla EU voi tukea jäsenvaltioiden poliittisia päättäjiä pyrittäessä käsittelemään uudistustarpeita, etenkin niitä, jotka tuotiin esiin vuosia 2011 ja 2012 koskevilla vuotuisilla kasvuselvityksissä ja täsmennettiin vuotta 2011 koskevilla maakohtaisissa suosituksissa.

Tässä valkoisessa kirjassa pohditaan myös saatuja tuloksia laaja-alaisesta kuulemisesta, joka käynnistettiin vihreällä kirjalla ”Riittävien, kestävien ja turvattujen eurooppalaisten eläkejärjestelmien kehittäminen”¹. Sadat sidosryhmät samoin kuin Euroopan parlamentti, Euroopan talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea vastasivat vihreään kirjaan ja ilmaisivat odotuksensa eläkekysymyksistä, joita olisi käsiteltävä EU:n tasolla kattavasti ja koordinoitusti.

¹ KOM(2010) 365 lopullinen, 7. heinäkuuta 2010.

2. TÄMÄNHETKISET ELÄKEHAASTEET

Eläkejärjestelmien kestävyys ja riittävyys riippuvat siitä, missä määrin ne pohjautuvat työelämässä olevien ihmisten eläkemaksuihin, veroihin ja säästöihin. Rahoitusjärjestelyt, kelpoisuusedellytykset ja työmarkkinaolosuhteet on kalibroitava niin, että eläkemaksujen ja -oikeuksien välillä sekä aktiivisesti työelämässä olevien maksajien ja eläkkeelle jääneiden edunsaajien lukumäärän välillä voidaan saavuttaa tasapaino.

2.1. Turvataan eläkejärjestelmien rahoituksen kestävyys

Eläkkeet edustavat erittäin suurta ja jatkuvasti kasvavaa osuutta valtion menoista: osuus on tällä hetkellä keskimäärin yli 10 prosenttia BKT:stä ja saattaa nousta 12,5 prosenttiin vuoteen 2060 mennessä koko EU:ssa.² Julkisesti rahoitettujen eläkkeiden menojen osuus BKT:stä vaihtelee 6 prosentista (Irlannissa) 15 prosenttiin (Italiassa), joten jäsenvaltiot ovat melko erilaisissa tilanteissa vaikkakin niillä on samanlaisia väestörakenteeseen liittyviä haasteita.

Viime vuosikymmenen aikana eläkejärjestelyjen uudistamisessa on edistytty huomattavasti. Suurin osa jäsenvaltiosta on mukauttanut eläkejärjestelmiä niin, että ne ovat kestävämmällä perustalla ja pystyvät selviytymään tapahtumassa olevista väestörakenteen muutoksista. Mukautukset on toteutettu uudistuksilla, joilla pyritään saamaan järjestelmien parametrit johdonmukaisiksi julkisen talouden kestävyysnäkökulman kanssa, tai rakenneuudistuksilla, joilla pyritään siirtymään etuusperusteisista järjestelmistä maksuperusteisiin järjestelmiin tai perustamaan pakollisia rahastoivia pilareita.

Lisä uudistuksia tarvitaan kuitenkin monissa tapauksissa, ja rahoitus- ja talouskriisi on vielä vaikeuttanut väestörakenteen muutoksista selviytymistä sekä tuonut esiin lisää heikkouksia joissakin eläkejärjestelmissä. Menopuolen lisämukautukset ovat välttämättömiä monissa jäsenvaltioissa, ja niihin on yhdistettävä työllisyyden ja tuottavuuden parantamista koskevia tehostettuja toimia. Jotta julkisen talouden strategia olisi uskottava, se on pantava täytäntöön noudattaen tiukasti vakaus- ja kasvusopimukseen kuuluvaa rahoituskehystä ja ottaen huomioon eläkeuudistuksen toteutuksen nettokustannukset. Väestön ikääntymistä koskevan haasteen osalta Tukholman Eurooppa-neuvosto määritteli vuonna 2001 kolmihaaraisen strategian, johon sisältyvät i) julkisen velan alentaminen, ii) työllisyyden, etenkin vanhempien työntekijöiden, ja tuottavuuden lisääminen sekä iii) sosiaaliturvajärjestelmien uudistaminen. Ikääntyvän väestön asettamiin haasteisiin vastaamiseksi tarkoitettua kolmihaarasta strategiaa syvennettiin hiljattain Eurooppa 2020 -strategian yhteydessä, ja vuonna 2010 julkaistulla eläkkeitä koskevalla vihreällä kirjalla käynnistettiin keskustelu kattavasta lähestymistavasta, jolla voitaisiin tarjota riittävät, kestävät ja turvatut eläketulot.

2.2. Säilytetään eläke-etuuksien riittävyys

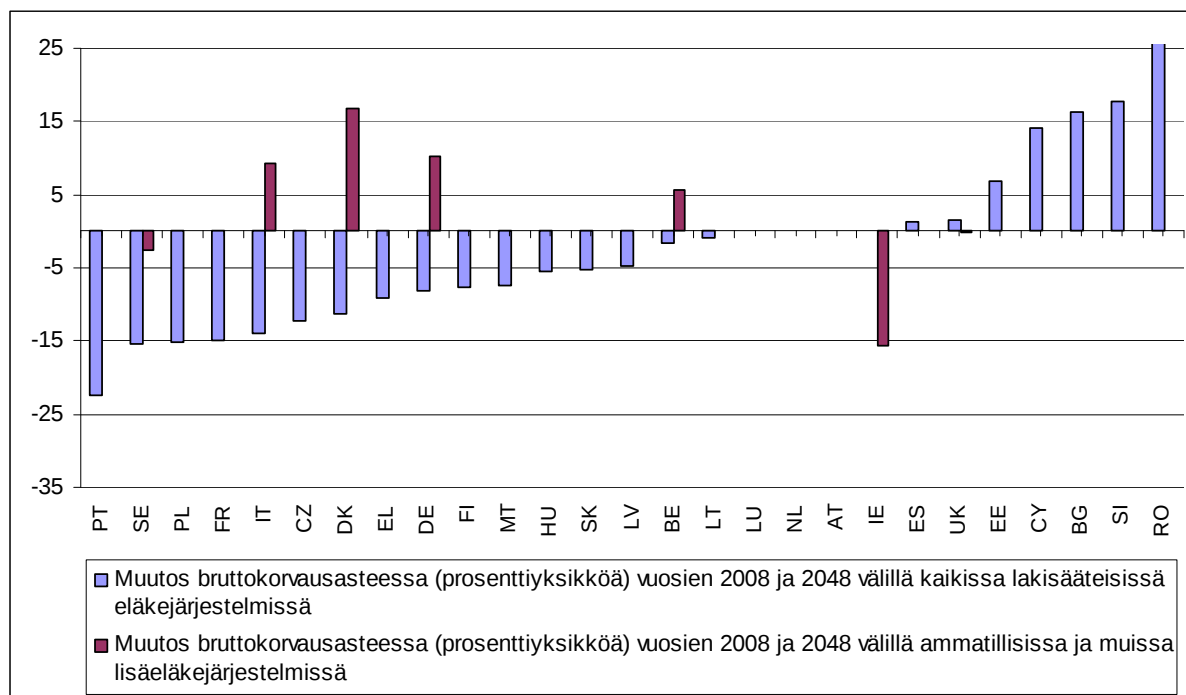
Eläkkeet – pääasiassa julkisista järjestelmistä – ovat pääasiallinen tulonlähde iäkkäämmille eurooppalaisille, jotka muodostavat merkittävän ja kasvavan osan EU:n väestöstä (120 miljoonaa eli 24 prosenttia). Eläkejärjestelmien perustarkoituksena onkin tarjota ikääntyneille riittävä eläketulo ja mahdollisuus kohtuulliseen elintasoon ja taloudelliseen

² Komissio ja talouspoliittinen komitea ovat parhaillaan laatimassa ajan tasalla olevia pitkäaikaisia ennusteita julkisista eläkemenoista, ja ne on tarkoitus julkaista ikääntymistä koskevassa raportissa toukokuussa 2012. Tässä esitetyt luvut ovat alustavia arvioita, joiden mukaan vuonna 2009 julkaistun ikääntymisraportin jälkeen useissa jäsenvaltioissa hiljattain toteutetuilla lisä uudistuksilla on onnistuttu rajoittamaan eläkemenojen kasvua tulevaisuudessa.

riippumattomuuteen; lisäksi eläkkeillä on tehtävä automaattisena sosiaalisena vakauttajana. Yleisesti ottaen tähän onkin päästy kaikkialla EU:ssa, vaikka merkittäviä eroja vielä esiintyykin. Yli 65-vuotiaiden tulot ovat lähes 94 prosenttia koko väestön keskimääräisistä tuloista³, mutta noin 22 prosenttia yli 75-vuotiaista naisista jää köyhyysriskirajan alapuolelle⁴.

Vaikka hiljattaisilla julkisten eläkkeiden uudistuksilla on pyritty parantamaan tai pitämään yllä köyhyysriskin torjumista, useimpien uudistusten tuloksena korvausasteet (eläkkeet suhteessa aiempiin ansioihin) laskevat tulevaisuudessa (ks. kaavio 2).

Kaavio 2. Ennustetut muutokset lakisääteisten ja täydentävien eläkejärjestelmien korvausasteessa vuosien 2008 ja 2048 välillä (prosenttiyksikköinä)

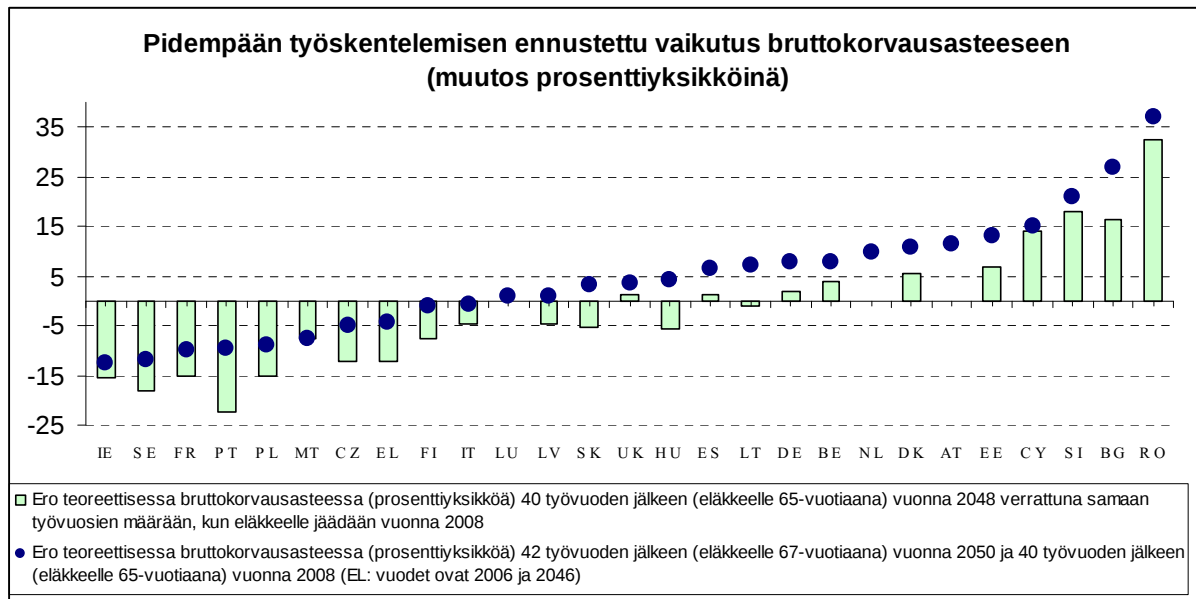
Lähde: Sosiaalisen suojelun komitean indikaattoreita käsittelevä työryhmä, vuosien 2008–2048 teoreettisia korvausasteita koskeva työ

Korvausasteen odotettu lasku perustuu kuitenkin siihen olettamukseen, että eläkkeellesiirtymisikä ei muutu. Työskentelyn jatkaminen vanhempaan ikään saattaa auttaa pitämään tulevan korvausasteen samalla tai jopa korkeammalla tasolla. Tämä esitetään seuraavassa kaaviossa, jossa verrataan tällä hetkellä 65-vuotiaana 40 vuoden työuran jälkeen eläkkeelle jäävien bruttokorvausastetta sellaisten henkilöiden korvausasteeseen, jotka jäävät eläkkeelle vanhempina (67-vuotiaana, 42 vuoden työuran jälkeen, kun kaikki muut tekijät pysyvät samoina) (ks. kaavio 3).

³ Eurostat, tiedot tulo- ja elinolotilastoista (EU-SILC) vuodelta 2009. Yli 65-vuotiaiden kulutusyksikköä kohti laskettu keskitulo (ekvivalentti tulo) prosentteina EU-27:n kokonaisväestön keskitulosta. Taso vaihtelee noin 70 prosentista vähän yli 100 prosenttiin eri jäsenvaltioiden välillä.

⁴ Eurostat, tiedot tulo- ja elinolotilastoista (EU-SILC) vuodelta 2009.

Kaavio 3: Pidempään työskentelemisen ennustetut vaikutukset korvausasteiden muutoksiin vuosien 2008 ja 2048 välillä

Lähde: Sosiaalisen suojelun komitean indikaattoreita käsittelevä työryhmä, vuosien 2008–2048 teoreettisia korvausasteita koskeva työ

Lisäeläkesäästöt voivat myös auttaa turvaamaan riittävät korvausasteet tulevaisuudessa.⁵ Joissakin maissa on otettu käyttöön toimenpiteitä, joilla täydennetään julkisia jakoperusteisia eläkejärjestelmiä rahastoivilla yksityisillä järjestelmillä, mutta lisäeläkesäästöjen kehittämisen alalla on edelleen paljon tehtävää monissa jäsenvaltioissa. Tämä kuitenkin edellyttää, että rahastoivista yksityisistä eläkejärjestelmistä tulee turvallisempia ja kustannustehokkaampia sekä paremmin yhteensopivia joustavien työmarkkinoiden ja liikkuvuuden kanssa.

Joissakin maissa kriisi toi selvästi esiin, että ennakkoon rahastoitujen eläkejärjestelmien kykyä vähentää riskejä ja sietää häiriöitä on parannettava. Lama ja siitä seurannut julkisen talouden heikkeneminen on tuonut esiin myös joitakin heikkouksia tavoissa, joilla jotkin jäsenvaltiot olivat pyrkineet rakentamaan pakollisia yksityisiä eläkejärjestelmiä.

2.3. Kohotetaan naisten ja iäkkäiden työntekijöiden työvoimaosuutta

Ikääntymiseen liittyvää haastetta kuvataan usein vanhushuoltosuhteen (yli 65-vuotiaiden määrä suhteessa 15–64-vuotiaiden määrään) kaksinkertaistumisella vuoden 2010 tasolta 26 prosentista 50 prosenttiin vuonna 2050. Todellinen ongelma on kuitenkin taloudellinen huoltosuhte, jonka määritelmä on *työttömien ja eläkkeensaajien prosenttiosuus työssäkäyvistä*. Jos Euroopassa saavutetaan Eurooppa 2020 -strategian työllisyystavoite eli 20–64-vuotiaiden työllisyysaste on 75 prosenttia ja vuosina 2020–2050 edistytään vielä lisää,

⁵ Lisäeläkesäästöihin sisältyvät ammatilliset lisäeläkkeet ja yksilölliset eläkejärjestelyt, henkivakuutukset ja muut varojen kartuttamismuodot, joita voidaan käyttää elintason ylläpitämiseen eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Lisäksi on välineitä (esim. käänteiset kiinnelainat), jotka antavat ihmisille mahdollisuuden muuntaa omaisuutta (yleensä asuntonsa) lisäeläketuloksi.

taloudellinen huoltosuhde kohoaa tällöin nykyiseltä tasolta 65 prosentista vain 79 prosenttiin vuonna 2050.⁶

Monissa maissa on vielä paljon tehtävää eläkejärjestelmien riittävyyden ja kestävyysparantamisessa työllisyysasteita nostamalla, eikä tämä koske pelkästään vanhempia ikäryhmiä vaan myös muita alemman työllisyysasteen ryhmiä, kuten naisia, maahanmuuttajia ja nuoria. EU:n työllisyysasteiden saavuttaminen tai parhaiten suoriutuneiden maiden kiinniottaminen voisi lähes neutralisoida väestön ikääntymisen vaikutukset eläkkeiden osuuteen BKT:stä.

Eläkejärjestelmät vaikuttavat eläkkeellesiirtymismalleihin ja tätä kautta työvoiman tarjontaan ja taloudelliseen huoltosuhteeseen. Keskeisiä tekijöitä ovat tavanomainen ja varhainen eläkkeeseen oikeuttava ikä. Tällä hetkellä noin kolmannes aikuisiästä vietetään eläkkeellä, ja jos politiikkaa ei muuteta, tämä osuus kasvaa tulevaisuudessa elinajanodotteen kasvun myötä. Lisäksi varhaisen työmarkkinoilta poistumisen vuoksi iäkkäiden työntekijöiden (55–64-vuotiaiden) työllisyysaste on alle 50 prosenttia vuonna 2010 EU:ssa. Tämä koko EU:ta koskeva koostettu luku pitää kuitenkin sisällään jäsenvaltioiden välisiä suuria eroja, jotka vaihtelevat 30,2 prosentista Maltalla 70,5 prosenttiin Ruotsissa (ks. kaavio 4). Lisäksi iäkkäiden naisten työllisyysaste (38,6%) on merkittävästi alhaisempi kuin saman ikäryhmän miehillä (54,6%).

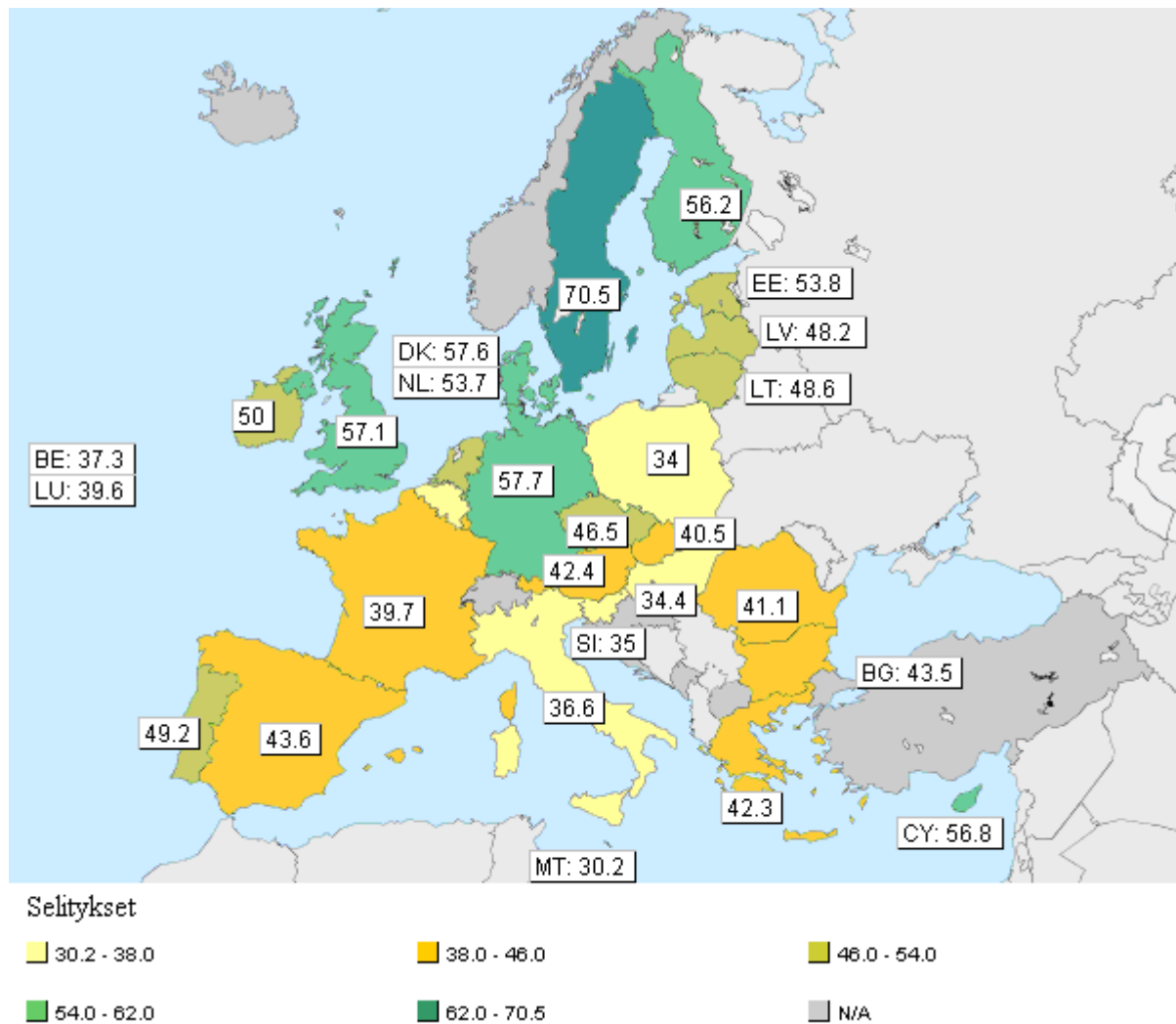
Viime vuosikymmenten suuntaus varhaisempaan eläkkeellesiirtymiseen on kuitenkin kääntynyt: 55–64-vuotiaiden työllisyysaste kohosi EU-27:ssä 37,7 prosentista (vuonna 2001) 46,3 prosenttiin (vuonna 2010). Jäsenvaltioissa jo hyväksytyt eläkeuudistukset, jotka usein tulevat voimaan vähitellen, voivat myös saada aikaan merkittävää nousua iäkkäämpien työntekijöiden työvoimaosuudessa. Tehtävää on kuitenkin vielä paljon. Työvoimaosuudet juuri eläkeikää edeltävässä ikäryhmässä ovat edelleen liian alaiset ja edistymisen liian heikkoa. Kiinteä eläkeikä ja helpot mahdollisuudet poistua varhain työmarkkinoilta luovat yhdessä kasvavaa epätasapainoa aktiivivuosien ja eläkevuosien välille. Eläkejärjestelmien uudistaminen työvoimaosuuden kohottamiseksi on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan vahvistaa talouskasvua ja luoda vankka pohja kestäville ja riittäville eläkkeille.

Eläkkeeseen oikeuttavan iän kohottamiseen tähtäävien uudistusten (myös sellaisten, joilla pyritään poistamaan varhaiseläkejärjestelmät vähitellen) onnistuminen edellyttää kuitenkin sitä, että iäkkäämmille naisille ja miehille tarjotaan paremmat mahdollisuudet pysyä työmarkkinoilla. Tähän sisältyvät työpaikkojen ja työn organisoinnin mukauttaminen, elinikäisen oppimisen edistäminen, kustannustehokas politiikka työ-, yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi, terveenä ikääntymistä tukevat toimenpiteet sekä sukupuolten eriarvoisuuden ja ikäsyrjinnän torjuminen. Tällaisten uudistusten poliittinen hyväksyntä riippuu lisäksi siitä, pidetäänkö niitä oikeudenmukaisina. Tämä edellyttää sen huomioon ottamista, että kyky tehdä työtä – ja löytää työpaikka – vaihtelee huomattavasti yksilöiden välillä ja että elinajanodote ja terveydentila 60-vuotiaana tai 65-vuotiaana on yleensä alhaisempi manuaalista työtä tekevillä, jotka ovat aloittaneet työnteon nuorempana.

⁶ Laskelmien perustana on käytetty huoltosuhdelaskuria, Austrian Federal Chamber of Labour, Wien. Taloudellinen huoltosuhde määritellään eläkkeensaajien (mukaan luettuna varhais- ja työkyvyttömyyseläke) ja työttömien määrän suhteena työllisten määrään. Vuotta 2050 koskevat tärkeimmät olettamukset: 20–64-vuotiaiden työllisyysaste nousee 79,6 prosenttiin (tähän työllisyysasteeseen päästiin vuonna 2008 kolmessa parhaiten suoriutuneessa maassa, jotka olivat SE, DK ja NL).

Tiedot: työvoimatutkimus, vuoden 2009 ikääntymisraportti, Europop 08.

Kaavio 4. Iäkkäiden työntekijöiden (55–64-vuotiaiden) työllisyysaste EU:n jäsenvaltioissa vuonna 2010

Lähde: ESTAT

2.4. Jäsenvaltioiden ja EU:n rooli eläkkeiden alalla

Jäsenvaltioilla on ensisijainen vastuu eläkejärjestelmiensä suunnittelusta olosuhteidensa mukaisesti. Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa kuitenkin edellytetään, että EU tukee ja täydentää jäsenvaltioiden toimia sosiaalisen suojelun alalla (153 artikla) ja ottaa huomioon riittävän sosiaalisen suojelun politiikan määrittelyssä ja täytäntöönpanossa (9 artikla).

Monet EU:n toimivaltaan kuuluvat alat ja poliittiset aloitteet vaikuttavat jäsenvaltioiden eläkejärjestelmiin ja politiikkaan. Tähän mennessä EU on käsitellyt jokseenkin hajanaisesti eläkkeisiin liittyviä hyvin erityisiä kysymyksiä, kuten ihmisten vapaata liikkuvuutta estävien tekijöiden poistamista, sen määrittelemistä, miten yksityiset eläkevakuutusyhtiöt voivat hyötyä sisämarkkinoista, sukupuolten tasa-arvon edistämistä, syrjinnän torjumista ja valtiontalouden kestävyys seuranta. Kun otetaan huomioon makrotaloudellisten, sosiaalisten ja työllisyyteen liittyvien haasteiden laajuus ja vuorovaikutus, on tarpeen omaksua kattavampi lähestymistapa.

EU:lla on paljon erilaisia toimintavälineitä, joilla voidaan tukea jäsenvaltioita niin, että ne saavuttavat riittävät eläkkeet kestävältä pohjalta. Eläkkeitä koskevassa vuoden 2010 vihreässä

kirjassa komissio korosti, että on tärkeää käsitellä eläkekysymyksiä kokonaisvaltaisesti ja hyödyntää eri politiikanalojen synergiaetuja mahdollisimman hyvin. Eurooppa 2020 -strategia ja taloudellisen hallintotavan vahvistaminen Euroopan tasolla tarjoavat vankat puitteet, joissa eläkejärjestelmiä voidaan tarkastella kriittisesti. Tässä tunnustetaan, että eläkkeet, joilla on keskeinen asema monien EU:n kansalaisten toimeentulon kannalta, ovat myös yksi suurimmista julkisista menoeristä ja sen vuoksi yhteinen huolenaihe jäsenvaltioissa. Jäsenvaltioiden hallitusten kanssa tehtävän tiiviin yhteistyön (etenkin sosiaalisen suojelun komiteassa, talouspoliittisessa komiteassa ja työllisyyskomiteassa) lisäksi on tärkeää varmistaa, että myös hallituksista riippumattomat sidosryhmät voivat osallistua keskusteluihin siitä, miten eläkkeistä saadaan riittäviä, kestäviä ja turvattuja.

Tässä valkoisessa kirjassa otetaan huomioon jäsenvaltioiden vastuualueet. Sillä pyritään ohjaamaan EU:n poliittisia välineitä sellaiseen suuntaan, että voidaan tukea paremmin jäsenvaltioiden eläkeuudistuspyrkimyksiä, ja ehdotetaan toisiaan vahvistavia aloitteita, jotka vaihtelevat taloudellisia kannustimia koskevasta lainsäädännöstä politiikan koordinointiin ja sen edistyksen seurantaan, jota on saavutettu yhdenmety ja kattavan Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden osalta.

3. ELÄKEUUDISTUSTEN TARVE

Eläkepolitiikan haasteena on ottaa käyttöön järjestelmä, joka on taloudellisesti kestävä, jotta voidaan saavuttaa eläkejärjestelmien perustarkoitus eli tarjota riittävä eläketulo ja mahdollistaa iäkkäille kohtuullinen elintaso ja taloudellinen riippumattomuus.

Komission vuotuisissa kasvuselvityksissä vuosilta 2011⁷ ja 2012⁸ tuotiin esiin eläkeuudistusten keskeisiä suuntaviivoja, joilla edistetään kasvuystävällistä valtiontalouden vakauttamista ja taataan riittävät ja kestävät eläkkeet. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kasvuselvityksissä korostettiin, miten tärkeää on turvata parempi tasapaino työ- ja eläkevuosien välillä ja edistää lisäeläkesäästöjä. Komissio antoi erityisesti seuraavat suositukset:

- a) liitetään eläkeikä elinajanodotteen kasvuun
- b) rajoitetaan varhaiseläkkeelle pääsyä ja muuta työelämästä varhain poistumista
- c) tuetaan pidempää työelämää tarjoamalla parempi pääsy elinikäiseen oppimiseen, mukautetaan työpaikkoja monimuotoisemman työvoiman mukaiseksi, kehitetään iäkkäämpien työntekijöiden työllistymismahdollisuuksia ja tuetaan aktiivisena ja terveenä ikääntymistä
- d) yhtenäistetään miesten ja naisten eläkeikä ja
- e) tuetaan eläketulojen kasvattamiseen tähtääviä yksityisiä lisäeläkesäästöjärjestelyjä.

Toteuttamalla eläkeuudistuksia onnistuneesti näiden linjojen mukaisesti edistetään eläkejärjestelmien ohjaamista kestävämpään suuntaan ja autetaan näin jäsenvaltioita

⁷ KOM(2011) 11 lopullinen, 12.1.2011.

⁸ KOM(2011) 815 lopullinen, 23.11.2011.

tarjoamaan ikääntyneille kansalaisilleen riittävä tulo tilanteessa, jossa väestörakenne on paljon epäsuotuisampi.

Vuotuisissa kasvuselvityksissä annettujen suositusten mukaisissa sosiaaliturvan uudistuksissa on saavutettu merkittävää edistystä useissa maissa (hiljattain CZ, EL, ES ja IT, ks. liite 3, hiljattaiset eläkeuudistukset). Poliittisia toimia tarvitaan kuitenkin lisää, ja niitä tarvitaan juuri nyt. Vuotuisten kasvuselvitysten mukaisten onnistuneiden uudistusten tarvittavat osatekijät esitetään jäljempänä.

3.1. Tasapainotetaan työ- ja eläkevuosien suhdetta

3.1.1. Liitetään eläkeikä elinajanodotteen kasvuun

Heinäkuussa 2011 annetuissa eläkkeitä koskevissa maakohtaisissa suosituksissa keskitytään voimakkaasti siihen, että ikääntyneet työntekijät on saatava pidettyä pidempään työmarkkinoilla, etenkin nostamalla eläkeikää ja sitomalla se elinajanodotteen kasvuun. Todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamisella kompensoitaisiin jossakin määrin aiempaa eliniän pidentymistä, jota ei ole otettu huomioon eläkelaskelmissa. Eläkeiän liittäminen elinajanodotteeseen auttaisi tasapainottamaan työ- ja eläkevuosien suhdetta, mikä on keskeisen tärkeää tulevan kestävyysraportissa esitetään, että nostamalla eläkeikää elinajanodotteen tulevan kasvun mukaisesti voitaisiin saada budjettisäästöjä, joiden osuus on yli puolet eläkemenojen odotetusta kasvusta seuraavien 50 vuoden aikana.⁹

Joissakin jäsenvaltioissa pyritään myöhempään eläkkeellesiirtymiseen nostamalla täysimääräiseen eläkkeeseen oikeuttavien eläkemaksuvuosien määrää tai liittämällä se elinajanodotteen kasvuun (esim. CZ, EL, FR, IT). Toisissa liitetään eläke-etuuksien taso elinajanodotteen kasvuun (esim. PT), ja muutamissa sidotaan etuuksien taso eläkejärjestelmän rahoituksen tasapainoon (esim. DE, SE), johon vaikuttavat väestörakenteen muutokset ja elinajanodotteen kasvu. Useimmissa jäsenvaltioissa tarjotaan joitakin mahdollisuuksia saada korkeampaa eläkettä työskentelemällä pidempään, mikä antaa työntekijöille mahdollisuuden kompensoida eläkkeen laskevaa arvoa tietyssä eläkkeellesiirtymisiässä ja säilyttää näin riittävä eläke.

Todellisen eläkkeellesiirtymisiän kohottamisessa ei ole kyse nuorten ja vanhojen työntekijöiden etujen vastakkainasettelusta vaan oikean tasapainon löytämisestä niiden välille. Työelämässä pysyminen muutamien lisävuosien ajan ei tarkoita sitä, että iäkkäämmiltä vietäisiin pois mahdollisuus siirtyä hyvin ansaitulle eläkkeelle, millä hyödytettäisiin nuoria. Se ei myöskään tarkoita sitä, että ikääntyneet työntekijät pitäisivät työpaikat, jotka muutoin olisivat tarjolla nuoremmille työntekijöille. Itse asiassa niissä jäsenvaltioissa, joissa ikääntyneiden työllisyysasteet ovat korkeimmat, on myös alhaisimmat nuorisotyöttömyysasteet. Pidemmällä aikavälillä työpaikkojen lukumäärä ei ole vakio vaan

⁹ Jos eläkeikä liitetään elinajanodotteen kasvuun, julkiset eläkemenot suhteessa BKT:hen koko EU:ssa olisivat arvioiden mukaan 1,75 prosenttiyksikköä BKT:stä alhaisemmat vuoteen 2060 mennessä verrattuna perustilanteeseen, jossa ennustettu julkisten eläkemenojen kasvu suhteessa BKT:hen on 2,4 prosenttiyksikköä BKT:stä. Näin ollen eläkeiän ja todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostaminen niin, että niissä otetaan automaattisesti huomioon elinajanodotteen tuleva kasvu, saa aikaan merkittävää edistystä valtiontalouden vakauttamisessa. Euroopan komissio ja talouspoliittinen komitea (2009), ”2009 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the EU-27 Member States (2008–2060)”, European Economy, No 2, ja Euroopan komissio (2009), ”2009 Sustainability Report”, European Economy, No 9.

riippuu etenkin ammattitaitoisen työvoiman tarjonnasta, mikä on keskeinen tekijä talouskasvun kannalta. Kokeneiden iäkkäämpien työntekijöiden määrän kasvu vahvistaa Euroopan kasvupotentiaalia ja luo enemmän mahdollisuuksia ja paremmat elinolosuhteet sekä nuorille että vanhoille. Parempien mahdollisuuksien tarjoaminen kaikenikäisille ihmisille on merkittävällä sijalla aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalaisessa teemavuodessa (2012).

3.1.2. Rajoitetaan varhaiseläkkeelle siirtymistä

Eläkeuudistuksissa, joilla pyritään pitämään ihmiset pidempään työmarkkinoilla, olisi myös keskityttävä sellaisten perusteettomien varhaiseläkemahdollisuuksien poistamiseen, joita voidaan soveltaa kaikkiin työntekijöihin tai tiettyihin ammatteihin.

Joissakin jäsenvaltioissa lakisääteinen eläkejärjestelmä antaa mahdollisuuden jäädä eläkkeelle ennen normaalia eläkeikää, jos työntekijä on saavuttanut kaikki vaaditut maksukaudet (esim. AT, BE ja LU). Eläkeuudistuksissa ei pitäisi näin ollen keskittyä vain eläkeiän nostamiseen vaan tarpeen mukaan myös maksukausien pituuteen, jossa myös olisi otettava huomioon elinajanodotteen kasvu. Ottamalla maksukaudet huomioon (vaikka vaadittu pituus lisääntysisikin elinajanodotteen mukaan) eläkejärjestelmät voivat tarjota oikeudenmukaisia eläkkeitä ihmisille, jotka aloittivat työuransa varhain (yleensä vähän koulutetut työntekijät, joilla on usein lyhempi elinajanodote ja heikompi terveys).

Jäsenvaltiot uudistavat varhaiseläkejärjestelmiään eri tavoin. Työnantajia voidaan vaatia kantamaan varhaiseläke-etuuksien kustannukset kokonaan tai ainakin merkittävä osuus niistä. Erityisen raskaissa tai vaarallisissa työtehtävissä oleville työntekijöille voidaan tarjota muita vaihtoehtoja kuin varhaiseläke, esimerkiksi työtehtävien vaihtaminen. Joissakin jäsenvaltioissa eläkkeeseen oikeuttavia sääntöjä on tiukennettu esimerkiksi kohottamalla eläkkeeseen oikeuttavaa ikää. Joissakin maissa on myös joko alennettu erityisjärjestelmistä tarjottujen etuuksien tasoa tai lakkautettu nämä järjestelmät. Jos varhaiseläkemahdollisuuksia poistetaan, on tärkeää varmistaa, että asianomaiset ihmiset pystyvät työskentelemään pidempään tai, ellei tämä ole mahdollista, saavat riittävän tuloturvan.

3.1.3. Tuetaan pidempää työelämää

Varhaiseläkejärjestelmien asteittaiseen poistamiseen ja eläkeiän nostamiseen on liitettävä asianmukaisia terveyteen, työpaikkaan ja työllistämiseen liittyviä toimenpiteitä, joilla annetaan ihmisille mahdollisuus pysyä pidempään työmarkkinoilla. Tällaisten toimenpiteiden puuttuessa julkiseen talouteen kohdistuvat positiiviset vaikutukset voivat jäädä paljon pienemmiksi, jos tällaiset eläkeikään kohdistuvat uudistukset johtavat muuntyyppisistä etuuksista (esim. työttömyys- ja työkyvyttömyysetuuksista, sosiaalituesta) riippuvaisten ihmisten määrän lisääntymiseen. Vaihtoehtoisesti julkisen talouden säästöt voivat olla tulosta siitä, että iäkkäät työntekijät saavat vähemmän eläkettä, jos he eivät pysty pysymään työelämässä normaaliin eläkeikään asti, mikä taas johtaa korkeampaan köyhyysriskiin vanhana.

Eläkkeiden tulevan riittävyyden ja kestävyysvarmistamiseksi on keskeisen tärkeää, että jäsenvaltioissa käydään aitoa vuoropuhelua, jossa tuodaan yhteen hallitukset, työmarkkinaosapuolet ja muut sidosryhmät ja pyritään pääsemään yksimielisyyteen politiikasta, jolla luodaan mahdollisuuksia pysyä pidempään työelämässä ja toimitaan samalla solidaarisesti niitä kohtaan, jotka eivät pysty siihen. On myös tärkeää selittää, että kun

elinajanodote kasvaa, työelämässä pidempään pysyminen ei tarkoita sitä, että ihmisillä olisi vähemmän eläkevuosia edessään.

Erittäin merkittävä tekijä on lähellä eläkeikää olevien ihmisten terveydentila, koska se vaikuttaa ihmisten kykyyn ja halukkuuteen jatkaa työntekoa, mikä puolestaan vaikuttaa työmarkkinoihin. Sairauksien ehkäisyyn, terveenä ja aktiivisena ikääntymiseen sekä kustannustehokkaampiin terveydenhuoltojärjestelmiin tehtävät investoinnit ovat tärkeitä pyrittäessä pitämään yllä mahdollisimman tervettä ja tuottavaa työvoimaa, joka pystyy työskentelemään pitkään. Näin pystytään vähentämään sairauksista johtuvaa varhaista eläkkeellesiirtymistä, kasvattamaan yli 55-vuotiaiden työvoimaosuutta ja helpottamaan hieman eläkkeisiin kohdistuvaa painetta.

Muihin toimiin kuuluvat perusteettomien pakollisten eläkeikien tarkistus, työterveyden ja -turvallisuuden edistäminen, elinikäisen oppimisen tarjoaminen, työpaikkojen mukauttaminen iäkkäämpien työntekijöiden tarpeiden mukaan ja joustavien työskentelyjärjestelyjen kehittäminen esimerkiksi yhdistämällä osa-aikatyö ja osa-aikaeläke. Työtä riittää myös ”toisen uran” ja sopivien ”työuran loppuvaiheen” työpaikkojen kehittämisessä. On myös tärkeää poistaa verotus- ja etuusjärjestelmien ja palkkajärjestelmien tekijöitä, jotka eivät kannusta työllisyyteen ja pidempään työelämään. Kun otetaan huomioon merkittävät erot 55–64-vuotiaiden naisten ja miesten työllisyysasteessa, kaikissa aloitteissa on kiinnitettävä erityishuomiota pidempien työurien ja aktiivisena ikääntymisen sukupuolinäkökohtiin, mukaan luettuna toimenpiteet, joilla helpotetaan työ- ja hoivavertaisuuksien yhteensovittamista ja kavennetaan työllisyyteen ja palkkaan liittyviä sukupuolieroja. Euroopan sosiaalirahasto voi olla tärkeässä asemassa ja pönkittää poliittisten päättäjien, työnantajien ja työntekijöiden valmiuksia poistaa tekijöitä, jotka estävät naisia työskentelemään pidempään, ja saada aikaan edistystä, jota tarvitaan iäkkäiden työntekijöiden – niin naisten kuin miestenkin – työllistettävyyden parantamiseksi.

3.1.4. Supistetaan miesten ja naisten eläke-eroja

Vuonna 2009 naisten eläkeikä oli edelleen miesten eläkeikää alempi 13 jäsenvaltiossa. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuitenkin jäsenvaltioista 18 on yhtenäistänyt eläkeiät vuoteen 2020 mennessä. Viidessä jäsenvaltiossa on pitkän aikavälin suunnitelmia eläkeiän yhtenäistämiseksi, ja vain neljässä jäsenvaltiossa 27:stä ei ole voimassa mitään tätä koskevaa lainsäädäntöä (ks. liite 3, maakohtaiset tiedot). Naisten ja miesten eläkeiän yhtenäistämällä voidaan edistää merkittävästi ikääntyvien työntekijöiden työvoimaosuutta ja parantaa naisten tuloja, ja tällaiset toimet olisi pantava täytäntöön viipymättä.

Eläkeiän yhtenäistämistä olisi tarkasteltava laajemmin ottaen huomioon eläkkeisiin liittyvä sukupuolten eriarvoisuus, joka on seurausta naisten ja miesten välisistä eroista työllisyydessä, palkassa, eläkemaksuissa sekä työuran katkoissa ja osa-aikaisessa työskentelyssä hoivatarkoituksia varten. Sukupuolten sitkeä eriarvoisuus työmarkkinoilla johtaa siihen, että naisten eläkeoikeudet ovat pienemmät. Tämän vuoksi eläkkeiden riittävyyden ja kestävyyskäsittely edellyttää eläke- ja työllisyyspolitiikan yhdistelmää, jolla pyritään poistamaan sukupuolten väliset erot eläketuloissa. Tarvitaan tehokkaampia ratkaisuja, joiden perustana eivät ole vakiintuneet oletukset sukupuolirooleista. Esimerkkinä voidaan mainita hoitokausien huomioon ottaminen, jota sekä naiset että miehet voivat hyödyntää ja joka pitää yllä eläkejärjestelmän kestävyyttä, myös helpottamalla työhönpaluuta.

Kun puututaan sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen helpottamalla työ- ja yksityiselämän yhteensovittamista, tästä voi myös olla pitkän aikavälin välillisiä etuja eläkejärjestelmille

sikäli, että ihmisten on helpompi perustaa perhe, mikä taas kohottaa syntyvyysastetta ja lieventää työikäisen väestön supistumista pitkällä aikavälillä.

3.2. Kehitetään yksityisiä lisäeläkesäästöjä

Lisäeläkesäästöillä on oltava tärkeämpi asema tulevien eläkkeiden riittävyyden turvaamisessa, joten jäsenvaltioiden on löydettävä tapoja, joilla parannetaan lisäeläkejärjestelmien kustannustehokkuutta ja turvallisuutta ja taataan niiden yhdenvertainen saatavuus. Vero- ja muilla taloudellisilla kannustimilla samoin kuin työehtosopimusneuvotteluilla on tässä merkittävä asema. Näitä välineitä hyödynnetään hyvin eri tavoin eri puolilla EU:ta, joten jäsenvaltiot voisivat oppia toisiltaan hyvinkin paljon. Sukupuolten tasa-arvoon liittyvien näkökohtien huomioon ottaminen on myös ratkaisevaa, jotta vältetään nykyisten erojen laajeneminen, koska naisilla on tällä hetkellä vähemmän mahdollisuuksia kerryttää täydentäviä eläkesäästöjä kuin miehillä.

Kriisi on tuonut esiin rahastoivien eläkejärjestelmien haavoittuvuuden rahoituskriisin ja talouden taantuman aikana. Se on myös korostanut tarvetta tarkistaa sääntelypuitteita ja järjestelyjä, joilla on tarkoitus parantaa yksityisten eläkkeiden turvallisuutta. EU:lla on tällä alalla lainsäädäntövaltaa, ja voimassa on jo kaksi säädöstä: direktiivi¹⁰ työntekijöiden suojasta työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa ja direktiivi¹¹ ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten toiminnasta ja valvonnasta. Vihreään kirjaan liittyvässä kuulemisessa on vahvistunut, että sisämarkkinat ovat keskeinen väline, jolla voidaan tukea eläkkeiden riittävyyttä ja julkisen talouden kestävyttä. Mittakaavaetuihin, riskien hajauttamiseen ja innovaatioihin liittyy vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia, jolla voidaan lisätä tehokkuutta. EU voi vahvistaa toimintapuitteitaan, joilla tuetaan ammatillisia lisäeläkkeitä koskevia säännöksiä jäsenvaltioiden yleisissä eläkejärjestelmissä ja edistetään eläkekustannusten alentamista. Tämän vuoksi ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevaa direktiiviä tarkistetaan, jotta pystyttäisiin helpottamaan näiden laitosten toimintaa valtioiden rajojen yli ja nykyaikaistamaan niiden valvontaa, ottaen huomioon erityyppiset laitokset jäsenvaltioissa. Lisäksi on tarvetta parantaa työntekoon perustumattomiin yksityisiin eläkesäästöihin liittyvien rahoitustuotteiden laatua; tällaisia ovat esimerkiksi kolmannen pilarin järjestelmät ja muut rahoitustuotteet, joilla täydennetään iäkkäiden tuloja. Kuluttajille annettavien tietojen ja kuluttajansuojan parantaminen on välttämätöntä, jotta voidaan lisätä työntekijöiden ja investoijien luottamusta eläkesäästöihin liittyviin rahoitustuotteisiin.

Täydentävien eläkejärjestelmien lisääntynyt käyttö voisi johtaa siihen, että toiseen valtioon muuttavat ihmiset menettävät merkittävän osuuden eläkeoikeuksistaan. Lakisääteiset sosiaaliturvaoikeudet on taattu EU:n lainsäädännöllä (etenkin asetuksella (EY) N:o 883/2004¹²), mutta yksityiset järjestelmät eivät kuulu asetuksen soveltamisalaan. Sen vuoksi on tärkeää hyväksyä toimenpiteitä, joilla estetään se, etteivät lisäeläkejärjestelmät haittaa ammatillista liikkuvuutta ja työmarkkinoiden joustavuutta, joka voi suoraan edistää talouskasvua EU:ssa, eivätkä vaikuta kielteisesti lisäeläkkeiden yleiseen tarjoamiseen.

Toisessa jäsenvaltiossa työskentelevien kansalaisten on voitava säilyttää toisessa maassa hankitut eläkeoikeudet, mutta tämän lisäksi heidän on myös saatava selkeä käsitys kertyneistä eläkeoikeuksista, jotka liittyvät lakisääteisiin eläkejärjestelmiin ja ammatillisiin

¹⁰ Direktiivi 2008/94/EY, 22. lokakuuta 2008.

¹¹ Direktiivi 2003/41/EY, 3. kesäkuuta 2003.

¹² Asetus (EY) N:o 883/2004, annettu 29. huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta.

lisäeläkejärjestelmiin. Tähän voidaan päästä perustamalla EU:hun eläketietopalveluja, jotka ovat samanlaisia kuin jo nyt joissakin jäsenvaltioissa on käytössä. Tietopalvelu voi tarjota kansalaisille tarkkoja ja ajantasaisia tietoja eläkeoikeuksista sekä ennusteita lakisääteisistä eläkejärjestelmistä ja ammatillisista lisäeläkejärjestelmistä saatavista tuloista eläkkeellesiirtymisen jälkeen. Palvelun kautta voidaan osoittaa edut, jotka saadaan työskentelemällä pidempään ja kerryttämällä lisäeläkesäästöjä, jotta tulotaso pysyy riittävänä eläkkeellesiirtymisen jälkeen. Kansallisen tason tietopalvelut voidaan yhdistää yhdeksi EU:n tason palveluksi keskeisten ominaisuuksien vähimmäistason yhdenmukaistamisella.

4. EU:N VÄLINEIDEN KÄYTTÖÖNOTTO

Kansallisesta eläkepolitiikasta on tulossa yhä enenevässä määrin yhteinen ongelma, joten on loogista, että EU:lla on yhä tärkeämpi asema pyrittäessä auttamaan jäsenvaltioita saavuttamaan riittävien ja kestävien eläkkeiden tavoite.

EU voi valjastaa joukon poliittisia välineitä riittävien, turvattujen ja kestävien eläkkeiden edistämiseen, vaikkakin päävastuu näiden tavoitteiden saavuttamisesta on edelleen selvästi jäsenvaltioilla.

Lainsäädäntö: EU:lla ei ole toimivaltaa antaa jäsenvaltioiden eläkejärjestelmien suunnittelua koskevaa lainsäädäntöä, mutta se voi antaa lainsäädäntöä seikoista, jotka vaikuttavat sisämarkkinoiden toimintaan (henkilöiden vapaa liikkuvuus, palvelujen vapaa tarjonta, kuluttajansuoja) ja joilla torjutaan syrjintää (etenkin sukupuolen ja iän perusteella) ja suojellaan työntekijöiden oikeuksia. Jo nyt on voimassa useita asetuksia ja direktiivejä, jotka vaikuttavat eläkejärjestelmiin jäsenvaltioissa. Lisäksi EU voi edistää ei-sitovaa sääntelyä, kuten käytännesääntöjä.

Rahoitus: EU voi myös asettaa käyttöön varoja, jotta saavutettaisiin tiettyjä eläkkeisiin liittyviä poliittisia tavoitteita. Euroopan sosiaalirahasto on ilman muuta tärkein Euroopan tason väline tähän tarkoitukseen, ja sitä voidaan käyttää edistämään iäkkäämpien työntekijöiden työllistettävyyttä ja työmarkkinamahdollisuuksia. Muita pienempiä rahoitusvälineitä on tarjolla esimerkiksi työllisyys- ja sosiaalipolitiikan (Progress), kansanterveyden ja elinikäisen oppimisen alalla, ja niitä voidaan käyttää tukemaan politiikan parantamista jäsenvaltioissa, varsinkin vastavuoroisen oppimisen kautta.

Politiikan koordinointi: Eurooppa 2020 -strategiaan sisältyy kansallisten toimintalinjojen tiiviimpi koordinointi talouspolitiikan EU-ohjausjakson puitteissa hyödyntäen erityisesti maakohtaisia suosituksia. Tätä tuetaan poliittisten komiteoiden, kuten talouspoliittisen komitean, sosiaalisen suojelun komitean ja työllisyyskomitean, toiminnalla, jossa tarkastellaan yksityiskohtaisesti tiettyjä haasteita, jotka liittyvät eläkkeiden riittävyyteen ja kestävyys- sekä pidemmän työelämän edistämiseen.

Tässä valkoisessa kirjassa esitetään kattava joukko EU:n tasolla toteutettavia aloitteita kansallisten eläkeuudistusten tueksi. Niissä käsitellään vuotuisissa kasvuselvityksissä tunnistettuja kahta tärkeintä uudistusala, jotka ovat työ- ja eläkevuosien suhteen tasapainottaminen sekä yksityisten lisäeläkesäästöjen kehittäminen. Valkoisessa kirjassa keskitytään myös sen varmistamiseen, että vihreällä kirjalla käynnistettyä kokonaisvaltaista prosessia tuetaan parantamalla koordinointi- ja seurantavälineitä. Erityistoimet esitetään liitteessä 1; näitä ovat esimerkiksi eläkkeiden siirrettävyys, ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevan direktiivin tarkistus ja toimet, joilla mahdollistetaan ihmisten pysyminen

pidempään työmarkkinoilla. Tämä valkoinen kirja muodostaa näin ollen tärkeän perustan, jolle hedelmällinen yhteistyö jäsenvaltioiden, Euroopan parlamentin ja työmarkkinaosapuolten kanssa voi rakentua.

5. PÄÄTELMÄT

Monet eläkejärjestelmät eri puolilla Euroopan unionia tarvitsevat jonkinasteista mukauttamista, jotta ne voivat tarjota riittäviä eläkkeitä kestävältä pohjalta. Tämä tuotiin esiin komission vuotta 2011 koskevassa kasvuselvityksessä ja siirrettiin eläkkeitä koskeviin maakohtaisiin suosituksiin, joita osoitettiin suurimmalle osalle jäsenvaltioita. Komission vuotta 2012 koskevassa kasvuselvityksessä korostettiin jälleen tarvetta kattavaan eläkeuudistukseen, jota tuetaan työmarkkinatoimenpiteillä, jotka antavat naisille ja miehille mahdollisuuden työskennellä pidempään. Suositusten tueksi tässä valkoisessa kirjassa esitetään strategia riittäviä, kestäviä ja turvattuja eläkkeitä varten tuleviksi vuosikymmeniksi. On selvää, että haasteet – etenkin väestörakenteen muutoksiin ja julkisen talouden kestävyyskykyyn liittyvät – ovat erittäin suuria, mutta niiden ratkaisemiseksi on myös hyviä tapoja.

Nykyinen valtiontalouden velkakriisi osoittaa selvästi, miten tärkeää koko Euroopan unionin kannalta on, että joka ikinen jäsenvaltio onnistuu käsittelemään eläkejärjestelmänsä nykyisiä haasteita. Tämän vuoksi eläkeuudistuksia on tarkasteltava perusteellisesti Eurooppa 2020 -strategian puitteissa. Eläkejärjestelmiin kohdistuvien haasteiden ratkaisemiseksi tarvitaan ”eurooppalaisempaa” lähestymistapaa tukeutuen Eurooppa-neuvoston päätelmiin, joissa on kehoitettu tiivistämään talouspolitiikan koordinoitua. Nyt on aika toimia ja panna päättäväisesti täytäntöön toimet, joita tässä valkoisessa kirjassa esitetään. Jäsenvaltioiden, Euroopan unionin toimielinten ja kaikkien sidosryhmien, varsinkin työmarkkinaosapuolten, on vastattava yhdessä ja oman asemansa mukaisesti väestön ikääntymisen aiheuttamiin haasteisiin. Eläkejärjestelmien on tuettava Euroopan kasvua edistämällä aktiivisena ikääntymistä ja pysyttävä samalla eurooppalaisen yhteiskuntamallin ytimeen kuuluvana riittävänä ja kestävävä välineenä, jolla pidetään yllä ikääntyvien eurooppalaisten elintaso.

LIITE 1:
EU:n aloitteet jäsenvaltioiden toimien tueksi

1. TASAPAINOTETAAN TYÖ- JA ELÄKEVUOSIEN SUHDETTA

Jotta saavutettaisiin parempi tasapaino työ- ja eläkevuosien suhteessa, eläkejärjestelmiä on mukautettava, eläkeikää nostettava ja pidempään työuraan kannustavia tekijöitä vahvistettava. Se, missä määrin tämä toimenpiteet näkyvät tosiasiallisesti korkeampana eläkeikänä ja ikääntyvien työntekijöiden kasvaneena työvoimaosuutena, riippuu kuitenkin toimenpiteistä, jotka mahdollistavat ikääntyneiden työntekijöiden pysymisen työmarkkinoilla.

- (1) Komissio **seuraa tiiviisti** Eurooppa 2020 -strategian puitteissa **eläke- ja työmarkkinauudistuksia ja kannustaa niihin** vuotuisten kasvuselvitysten ja maakohtaisten suositusten mukaisesti; tavoitteena on myöhäistää eläkkeelle siirtymistä myös yhtenäistämällä naisten ja miesten eläkeikä, jos tätä ei ole vielä tehty, ja liittämällä eläkeikä elinajanodotteen kasvuun.
- (2) Komissio tukee työllisyyskomiteaa, talouspoliittista komiteaa ja sosiaalisen suojelun komiteaa niiden **monenkeskisessä eläkeuudistusten seurannassa** ja tarjoaa **taloudellista tukea** jäsenvaltioille Progress-ohjelman sekä tulevan sosiaalisia muutoksia ja innovaatioita koskevan ohjelman kautta, jotta voitaisiin helpottaa vastavuoroista oppimista ja politiikan kehittämistä.
- (3) Komissio pyytää asiaan liittyviä komiteoita (esim. sosiaalisen suojelun komitea, naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevä neuvoa-antava komitea) **kartoittamaan ja suosittelemaan hyviä toimintatapoja sukupuolten välisten erojen kaventamiseksi eläkkeissä** (esim. samapalkkaisuuden edistäminen, vähimmäiseläkeoikeudet, hoitokausien huomioon ottaminen, eläkeoikeuksien jakaminen avioeron yhteydessä).
- (4) **Aktiivisen ikääntymisen ja sukupolvien välisen solidaarisuuden eurooppalaisen teemavuoden (2012)** aikana komissio lisää tietoisuutta pidempään työskentelyn eduista ja mahdollisuuksista sekä kannustaa levittämään ikäkysymysten hallintaan liittyviä hyviä toimintatapoja työpaikoilla ja työmarkkinoilla.
- (5) Komissio vauhdittaa Eurooppa 2020 -strategian puitteissa **tukeaan politiikan koordinointiin ja yhteistyöhön, jolla mahdollistetaan ikääntyvien työntekijöiden, etenkin naisten, pysyminen pidempään työmarkkinoilla ja kannustetaan siihen**. Tämän osana edistetään sosiaalisen suojelun komitean ja työllisyyskomitean yhteisiä toimia, jotka koskevat työelämän pidentämiseen liittyviä sukupuolikohtaisia esteitä ja mahdollisuuksia, työuran loppupuolen työmarkkinoiden kehittämistä kaikissa jäsenvaltioissa sekä aktiivisena ja terveenä ikääntymiseen liittyviä eurooppalaisen innovaatiokumppanuuden puitteissa toteutettavia hankkeita.
- (6) Euroopan tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun puitteissa komissio **kehottaa työmarkkinaosapuolia kehittämään tapoja työpaikkojen ja työmarkkinakäytäntöjen mukauttamiseksi** niin, että helpotetaan naisten ja miesten pidempää työelämää, mukaan luettuna etenkin raskaisiin töihin liittyvä uranhallinta. Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätö ja Euroopan työterveys- ja työturvallisuusvirasto tarjoavat asiantuntijaneuvoja EU:n tasolla.

- (7) Käyttäen perustana **Euroopan sosiaalirahastoa** koskevaa ehdotusta ohjelmakaudeksi 2014–2020 komissio kannustaa jäsenvaltioita hyödyntämään ESR:a **aktiivisena ja terveenä ikääntymiseen** liittyvissä toiminnaissa, joihin sisältyvät myös työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista koskevat toimet, ja seuraa tiiviisti, tuetaanko ESR:n ohjelmista tehokkaasti tällä alalla tarvittavia uudistuksia, jotka yksilöitiin maakohtaisissa suosituksissa.
- (8) Komissio kuulee työmarkkinaosapuolia siitä, miten **perusteettomia pakollisia eläkeikiä voitaisiin tarkistaa** työehtosopimuksissa ja kansallisessa lainsäädännössä.

2. KEHITETÄÄN YKSITYISIÄ LISÄELÄKESÄÄSTÖJÄ

Yksityisten lisäeläkesäästöjen vahvempi asema riippuu ennen kaikkea siitä, että lisäjärjestelmiä on paremmin saatavilla ja ne ovat kustannustehokkaita. Mahdollisuuksia lisäeläkesäästöihin ammatillisten ja kolmannen pilarin järjestelyiden kautta ei ole kehitetty tarpeeksi, ja niiden kustannustehokkuus ja turvallisuus ovat puutteellisia monissa jäsenvaltioissa. Naisten ja miesten vakuutusturvan parantamiseen ja hyvien toimintatapojen levittämiseen tarkoitetun Euroopan tason tuen tehostamisesta saataisiin lisäarvoa; hyvänä toimintatapana voidaan mainita verokannustimien optimaalinen kohdentaminen ennakoon rahastoituihin eläkejärjestelmiin. Valtionhallinto tai työmarkkinaosapuolet voivat edistää näitä. Koska tulevaisuudessa ihmisten on turvauduttava enemmän lisäeläkesäästöihin, niistä on tehtävä mahdollisimman turvattu ja toimivia. EU:n sitovan ja ei-sitovan sääntelyn parantamisella tätä voidaan edistää merkittävästi. Lisäeläkejärjestelmien on oltava yhteensopivia joustavien työmarkkinoiden ja ammatillisen liikkuvuuden vaatimusten kanssa.

- (9) Komissio tekee vuodesta 2012 lähtien yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa hyviin toimintatapoihin perustuvan lähestymistavan mukaisesti ja pyrkii optimoimaan **vero- ja muiden kannustimien toimivuutta ja kustannustehokkuutta yksityisten eläkesäästöjen osalta**; tähän sisältyy kannustimien parempi kohdentaminen yksilöihin, joille ei muutoin kertyisi riittävää eläkettä. Se myös tarjoaa taloudellista tukea jäsenvaltiolle ja työmarkkinaosapuolille, jotka haluavat **suunnitella kustannustehokkaita täydentäviä eläkejärjestelmiä**, jotta ne voisivat hyötyä muiden maiden hyvistä toimintatavoista ja kokemuksista.
- (10) Komissio kehottaa sosiaalisen suojelun komiteaa **tarkastelemaan uudelleen henkilökohtaisiin eläkelaskelmiin liittyviä hyviä toimintatapoja**; tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioita **tarjoamaan ihmisille parempia tietoja eläkesuunnittelusta**, jotta he voivat päättää, miten paljon säästää täydentävien eläkejärjestelmien kautta.
- (11) Komissio esittää vuonna 2012 lainsäädäntöehdotuksen **ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevan direktiivin tarkistuksesta**. Tarkistuksella pyritään säilyttämään tasapuoliset toimintaedellytykset Solvenssi II:n kanssa, edistämään valtioiden rajat ylittävää toimintaa alalla sekä parantamaan yleisesti eläkkeiden tarjontaa EU:ssa. Näin autetaan käsittelemään väestön ikääntymiseen ja valtiontalouden velkaan liittyviä haasteita.
- (12) Komissio toteuttaa vuonna 2012 aloitteita, joilla varmistetaan **työntekijöiden ammatillisten lisäeläkeoikeuksien parempi suoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa** direktiivin 2008/94/EY 8 artiklan mukaisesti; tässä

otetaan huomioon laaja-alainen arviointi sen täytäntöönpanosta koko EU:ssa sekä unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö.

- (13) Komissio esittää vuoteen 2013 mennessä aloitteen, jolla pyritään **parantamaan kolmannen pilarin eläketuotteiden laatua** naisille ja miehille **ja tiedotusta ja suojelua koskevia standardeja vapaaehtoisilla käytännesäännöillä** ja mahdollisesti tällaisia tuotteita koskevalla EU:n sertifiointijärjestelmillä, jotka pohjautuvat tarpeen mukaan vuodeksi 2012 suunniteltuihin toimenpiteisiin, joilla parannetaan kuluttajatiedotusta vähittäismarkkinoille tarkoitetuista paketoituista sijoitustuotteista.
- (14) Toimien yhteistyössä sidosryhmien, kuten työmarkkinaosapuolten, eläkesektorin ja neuvoa-antavien elinten kuten eläkefoorumin sekä naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia käsittelevän neuvoa-antavan komitean, kanssa komissio laatii **ammattillisia lisäeläkejärjestelmiä** (toinen pilari) **koskevat käytännesäännöt**, joissa käsitellään esimerkiksi työntekijän parempaa eläketurvaa, maksatusvaihetta, riskinjakoa ja -hallintaa, kustannustehokkuutta sekä järjestelmien iskunkestävyyttä.
- (15) Komissio ryhtyy vuonna 2012 käsittelemään jälleen tiiviissä yhteistyössä neuvoston ja Euroopan parlamentin kanssa **eläkkeiden siirrettävyyttä koskevaa direktiiviä**, jossa asetetaan täydentävien eläkeoikeuksien hankkimista ja säilyttämistä koskevat vähimmäisvaatimukset. Komissio pyrkii edistämään eläkkeiden siirrettävyyttä valtioiden rajojen yli kaikissa ammateissa ja jatkaa myös käynnissä olevia toimia, jotka liittyvät **tutkijoille tarkoitettuun yhteiseurooppalaiseen eläkerahastoon**.
- (16) Komissio arvioi vuonna 2012, olisiko sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun **asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalaa laajennettava** tiettyjen ammatillisten lisäeläkejärjestelmien osalta.
- (17) Komissio **edistää eläketietopalvelujen kehittämistä**, jotta ihmisten olisi helpompi pysyä selvillä eri työpaikoissa hankituista eläkeoikeuksista. Se pohtii ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevan direktiiviuudistuksen ja eläkkeiden siirrettävyyttä koskevan direktiiviehdotuksen puitteissa sitä, miten eläkkeiden ”jäljittämiseen” vaadittavien tietojen tarjoaminen voidaan varmistaa, ja tukee valtioiden rajat ylittävää eläketietopalvelua koskevaa pilottihanketta.
- (18) Komissio tutkii, muodostavatko verosäännöt, jotka koskevat i) ammatillisen lisäeläkepääoman ja henkivakuutus pääoman siirtämistä toiseen valtioon, ii) muualle EU:hun sijoittautuneille vakuutuksentarjoajille maksettuja henkivakuutusmaksuja ja iii) eläke- ja henkivakuutusten tarjoajien valtioiden rajat ylittäviä sijoitustuottoja, mukaan luettuna tulot kiinteistöistä ja pääomasta, syrjiviä **veroesteitä valtioiden rajat ylittävälle liikkuvuudelle ja valtioiden rajat ylittävälle investoinneille**. Se käynnistää tarpeen mukaan rikkomusmenettelyjä. Komissio myös pohtii jäsenvaltioiden kanssa, miten voitaisiin vähentää sen riskiä, että valtioiden rajat ylittäviä eläkkeitä verotetaan kahteen kertaan (tai ei veroteta lainkaan).
- (19) Komissio **tutkii, onko tarvetta poistaa sopimussääntöön liittyviä esteitä, jotka koskevat sellaisten henkivakuutustuotteiden suunnittelua ja markkinointia**, joilla on säästö-/sijoitusominaisuuksia; tarkoituksena on helpottaa tiettyjen yksityisten eläketuotteiden markkinointia valtioiden rajojen yli.

3. VAHVISTETAAN ELÄKKEITÄ KOSKEVIA EU:N VALVONTAVÄLINEITÄ JA ERI POLITIIKANALOJEN VÄLISIÄ SYNERGIAETUJA

Kun jäsenvaltiot ovat tulossa yhä riippuvaisemmiksi toisistaan, on tärkeää seurata tiiviissä yhteistyössä sosiaalisen suojelun komitean ja talouspoliittisen komitean kanssa, miten jäsenvaltiot edistyvät riittävien, kestävien ja turvattujen eläkkeiden saavuttamisessa, myös Eurooppa 2020 -strategian vertailuindikaattoreiden avulla. Eläkkeitä koskevassa vihreässä kirjassa esitettyä kokonaisvaltaista lähestymistapaa kehitetään ottamalla toimiin mukaan laaja joukko sidosryhmiä ja vahvistamalla eläkefoorumin asemaa.

- (20) Komissio julkaisee yhdessä talouspoliittisen komitean kanssa **vuoden 2012 ikääntymisraportin**, jossa arvioidaan väestön ikääntymisen vaikutuksia talouteen; se muodostaa pohjan julkisen talouden kestävyysperusteelliselle arvioinnille, joka on tarkoitus julkaista **komission vuoden 2012 kestävyysraportissa**. Komissio laatii vuonna 2012 yhdessä sosiaalisen suojelun kanssa myös **eläkkeiden riittävyyttä koskevan raportin**, josta voi olla jäsenvaltioille apua niiden arvioidessa – köyhyydentorjuntafoorumin puitteissa – eläkejärjestelmiensä riittävyyttä naisten ja miesten osalta.

LIITE 2:
TIIVISTELMÄ VIHREÄN KIRJAAN LIITTYVÄSTÄ KUULEMISESTA

Vihreällä kirjalla käynnistetyn kuulemisen ja keskustelun tulokset

Kuulemiseen saatiin miltei 1 700 vastausta, joista yli 350 jäsenvaltioiden hallituksilta ja parlamenteilta, elinkeinoelämän järjestöiltä ja ammattiyhdistyksiltä sekä kansalaisyhteiskunnan ja eläkektorin edustajilta. Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden Epsco-neuvosto sekä talous- ja rahoitusasioiden Ecofin-neuvosto olivat tyytyväisiä vihreään kirjaan. Euroopan parlamentin, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean ja alueiden komitean vastaukset saatiin helmikuussa 2011.

Keskeisiltä sidosryhmiltä saadut vastaukset ovat hyvin perusteltuja ja muodostavat laajan näkemysten kirjon Euroopan eläkekehystä ja eläkekysymyksistä yleisesti. Niiden perusteella voidaan pohtia erilaisia toimintamalleja.

Lisäksi komissaarit László Andor, Michel Barnier ja Olli Rehn tai heidän tiiminsä ovat järjestäneet yli 100 kokousta sidosryhmien kanssa eri puolilla Eurooppaa. Kuulemisella on ollut useissa jäsenvaltioissa vaikutusta käytyyn keskusteluun, johon on saatu hyödyllisiä vertailukohtia Euroopan näkökulmasta.

Suurin osa **jäsenvaltioista** haluaa, että keskitytään EU:n nykyisen eläkekehksen parantamiseen tai syventämiseen, ei sen laajentamiseen. Silti valtaosa jäsenvaltioista kannattaa talouspolitiikan koordinoinnin vahvistamista.

Euroopan parlamentissa asian käsittelystä vastasi työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunta, jolle omat lausuntonsa toimittivat talous- ja raha-asioiden valiokunta, sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunta sekä naisten oikeuksien ja sukupuolten tasa-arvon valiokunta. Euroopan parlamentin hyväksymässä lopullisessa tekstissä eri näkemykset tulivat esiin riittävästi, ja se on saanut hyvin laajan hyväksynnän. Raportti tukee komission vihreässä kirjassa omaksumaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Siinä kehoitetaan koordinoimaan toimintalinjoja tarkasti, jotta niissä voidaan kattaa kiinteästi toisiinsa liittyvät riittävyyden, kestävyys- ja turvallisuuden kysymykset.

Eläkkeisiin liittyvät kansalliset toimenpiteet, esimerkiksi Kreikan ja Ranskan merkittävät eläkeuudistukset, tarjosivat luonnollisesti kiinnostavan taustan vihreää kirjaa koskevalle pohdinnalle. Tapahtumat eräissä Keski-Euroopan jäsenvaltioissa toivat myös esiin, miten tärkeää on ottaa eläkejärjestelmien uudistukset huomioon **vakausta ja kasvusopimuksessa**.

Keskeinen **toimintalinjojen koordinoinnin** kysymys on jäänyt kuulemisessa julkisen talouden velkakriisin varjoon. Talouspolitiikan koordinoinnin vahvistamispaketti ja vuotuisessa kasvuselvityksessä esitetyt viittaukset erityisiin eläkejärjestelmien uudenaikaistamistoimiin aiheuttavat suuria muutoksia Euroopan eläkekehukseen. Myös Eurooppa-neuvoston odotetaan tukevan tätä suuntausta.

Vastaukset eläkekehystä ja eläkkeellesiirtymisikää koskeviin kysymyksiin

[Kysymykset 1 ja 2] Vihreään kirjaan saadut vastaukset osoittavat, että **EU:n nykyisen eläkekehksen parannukset** voisivat olla julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys- ja kasvun kannalta hyödyllisiä. Eräät vastaajat katsovat, että EU:ssa voitaisiin yhdenmukaistaa eläkeindikaattoreita koskevia toimenpiteitä, mikä helpottaisi asiantuntevaa ja suoraa

keskustelua asianomaisista eläkepoliittisista kysymyksistä ja yksinkertaistaisi haasteita EU:n tasolla. Monet tahot korostavat, että nämä lisätoimet olisi yhdistettävä olemassa oleviin kehyksiin, joita pidetään yleisesti asianmukaisina. Sosiaalista osallisuutta koskevaa avointa koordinoitimenetelmää pidetään soveltuvana välineenä jäsenvaltioiden tukemiseen niiden pyrkiessä parantamaan eläkkeiden riittävyyttä.

[Kysymykset 3 ja 4] **Todellisen eläkkeellesiirtymisiän** nostaminen katsotaan tarpeelliseksi. Joidenkin vastaajien mielestä tämä ikä olisi määriteltävä kansallisten toimintalinjojen mukaisesti yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa, kun taas toisten mukaan siinä pitäisi huomioida elinajanodote. Eräät vastaajat katsovat, että huomioon olisi otettava eri ammattikuntien edustajien erilainen elinajanodote tai terveen eliniän odote. Euroopan parlamentin mukaan tärkeimpänä olisi pidettävä sen varmistamista, että työntekijä tekee työtä eläkeikään asti. Monet vastaajat painottavat, että eläkeuudistuksiin olisi liitettävä aktiivisia työmarkkinatoimia, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen, tehokkaat sosiaaliturva- ja terveydenhuoltojärjestelmät sekä työolojen parantaminen. Kysymykset liittyvät monelta osin Eurooppa 2020 -strategiaan, esimerkkeinä työvoimaosuuden kasvattamisen tarve ja eläkepolitiikan vaikutus köyhyysasteeseen. Euroopan parlamentti ehdottaa, että vihreän kirjan kokonaisvaltaiset tavoitteet sisällytetään Eurooppa 2020 -strategiaan.

[Kysymys 14] Vastaajat totesivat, että EU:lla on hyvin tärkeä rooli **eläkepolitiikan koordinoijana**, sillä se pystyy helpottamaan jäsenvaltioiden välistä valvontaa, koordinointia ja vastavuoroista oppimista. Nykyistä kehystä, jonka muodostavat avoin koordinoitimenetelmä, eläkefoorumi ja laajemmin vakausta- ja kasvusopimus ja Eurooppa 2020 -strategia, pidettiin pitkälti riittävänä. Olisi kuitenkin tärkeää, että nykyistä kehystä syvennettäisiin esimerkiksi talouspoliittisen komitean ja sosiaalisen suojelun komitean yhteistyön lähentämisen kautta. Euroopan parlamentti katsoi, että Eurooppaan olisi hyödyllistä perustaa eläkeasioita koskevalle keskustelulle tarkoitettu yhteinen foorumi, johon osallistuisivat EU:n toimielimet ja kaikki sidosryhmät. Nykyinen komission eläkefoorumi olisi huomioitava päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Sääntelyyn liittyvät kysymykset

[Kysymys 5] Useimmat vastaajat kannattivat **ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavia laitoksia koskevan direktiivin** tarkistamista, jotta rajatylittävää toimintaa koskevia oikeudellisia epävarmuustekijöitä selkiytettäisiin. Useita ehdotuksia esitettiin siitä, miten tämä voitaisiin käytännössä järjestää.

[Kysymykset 6 ja 7] Yleisesti kannatettiin eläkesääntöjen aiheuttamien liikkuvuuden esteiden poistamista, mutta tätä koskevista käytännön toimista ei oltu aivan yhtä mieltä. Suurin osa vastaajista, jotka käsittelivät asetuksen (EY) N:o 883/2004 piiriin kuuluvien **sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista**, katsoi sen toimivan nyt hyvin, eikä asetusta tarvitse muuttaa tai sen soveltamisalaa laajentaa.

Miltei kaikki **lisäeläkeoikeuksien siirrettävyyttä** käsitelleet vastaajat kannattivat EU-tason aloitetta. Katsottiin, että asetuksessa (EY) N:o 883/2004 tarkoitettua yhteensovittamista ei voida soveltaa lisäeläkejärjestelmiin, ja suurin osa vastaajista vastusti voimakkaasti siirtokysymyksen ottamista uudelleen esille. Viime vuosina noudatettu eläkeoikeuksien hankkimista ja säilyttämistä koskeva lähestymistapa sai paljon tukea, myös Euroopan parlamentilta, vaikka eräät tahot vastustivatkin sitä tiukasti. Ajatus eläketietopalvelusta sai paljon kannatusta, vaikka ainakin aluksi painopisteen toivottiin olevan kansallisen tason palvelussa.

[Kysymys 8] Työntekijät, eläkkeensaajat ja vakuutusyhtiöt totesivat, että EU:n lainsäädäntöä on tarpeen tarkistaa **rahastoivien eläkejärjestelmien ja -tuotteiden** suhteen, jotta sääntely ja valvonta voidaan säilyttää johdonmukaisena. Työnantajat ja eläkerahastot eivät olleet yhtä avoimia uusille EU-aloitteille.

[Kysymys 9] **Riskien, turvallisuuden ja kohtuuhintaisuuden paremman tasapainon** saavuttamisesta ajateltiin, ettei EU:n pitäisi antaa sitovaa sääntelyä, vaan mieluummin olisi edistettävä asiaa koskevan kansallisen lainsäädännön tai ei-sitovan EU-säännön (suosituksen) antamista.

[Kysymys 10] Kysymykseen **eläkerahastojen vakavaraisuussääntelystä** vastasivat useimmin työnantajajärjestöt, eläkerahastot ja palveluntarjoajat, kun taas jäseniltä ja edunsaajilta saatiin vain vähän vastauksia. Suurin osa vastaajista kannatti taloudelliseen riskiin perustuvaa valvontaa ja katsoi, että asiasisältö on muutoseikkoja tärkeämpää. Kysymyksessä on keskityttävä eläkevastuiden luonteeseen ja kestoon sekä otettava huomioon eläkerahastojen käytettävissä olevat riskejä vähentävät lisäsuojajärjestelmät. Euroopan parlamentti katsoo, että i) rahoitusmarkkinat voivat toimia tehokkaasti ainoastaan luottamuksen ilmapiirissä, minkä vuoksi rahoituslaitoksille, myös ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoaville laitoksille, on oltava vahvat vakavaraisuussäännöt, ja ii) Solvenssi II:n laadulliset tekijät ovat hyvä lähtökohta ammatillisia lisäeläkkeitä tarjoavien laitosten valvonnan lisäämiseen.

[Kysymys 11] Vastaajat ovat yhtä mieltä siitä, että **suojaa eläkettä rahoittavan työntäjän maksukyvyttömyystapauksessa** olisi parannettava, mutta ainoastaan Euroopan parlamentti ja vähemmistö muista vastaajista haluavat lisää asiaa koskevaa EU:n lainsäädäntöä. Valtaosa katsoo, että turvasta on huolehdittava kansallisella tasolla. Voimassa olevan EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa ja kansallisten toimenpiteiden tehoa olisi analysoitava, ennen kuin EU:n lainsäädäntökehystä ryhdytään muuttamaan.

[Kysymys 12] Vastaajat, myös Euroopan parlamentti, totesivat eläketuotteita koskevien tietojen antamiseen liittyvien vähimmäisvaatimusten uudistamisesta, että tietojen on oltava selkeitä ja vertailukelpoisia. Useimmat katsoivat, että EU saattaa tarjota asiassa lisäarvoa.

[Kysymys 13] Vaikka eläkkeiden suunnitteluun osallistumista ja sijoittamista koskevia **vakioituja vaihtoehtoja** pidettiin tärkeinä, vain harvojen vastaajien mielestä EU:n tasolla tarvitaan yhteistä lähestymistapaa, tai sellaisen kehittämistä pidettiin teknisesti hankalana.

LIITE 3

ELÄKKEELLESIIRTYMINEN, TÄYDENTÄVÄT ELÄKKEET, MAAKOHTAISET SUOSITUKSET JA TUOREIMMAT UUDISTUKSET EU:N JÄSENVALTIOISSA

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N ^(iv) (2020)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
AT	17,9/ 21,4	62,6/ 59,4 ##	65/60	65/60	65/65	4,9	CSR 3 – Olisi toteutettava työmarkkinaosapuolia kuullen ja kansallisten käytäntöjen mukaisesti toimenpiteitä, joilla rajoitetaan edelleen pitkän vakuutuskauden hankkineiden henkilöiden pääsyä nykyisiin varhaiseläkejärjestelmiin ja joilla lyhennetään siirtymäkautta naisten ja miesten lakisääteisen eläkeiän yhdenmukaistamiseksi, jotta varmistetaan eläkejärjestelmän kestävyys ja riittävyys. Työkyvyttömyyseläkkeen saannin edellytyksiä olisi sovellettava tiukasti.	Kaksi uudistusaluetta asetettu vuodeksi 2010: 1) Vuodesta 2014 lähtien pitkäaikaisten vakuutuskausien perusteella varhaiseläkkeelle siirtyviin ("Hacklerregelung") sovelletaan tiukempia sääntöjä nostamalla eläkkeeseen oikeuttavaa ikää kahdella vuodella (60:stä 62:een miesten ja 55:stä 57:ään naisten osalta) ja laskemalla vain aktiivinen työelämässä oleminen eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi. 2) Vuodesta 2011 lähtien työkyvyttömyyseläkkeen ehtona on osallistuminen kuntoutukseen. Lisäksi tämäntyyppisten eläkkeiden hakemusten arvioinnissa on otettu käyttöön keskitetty järjestelmä. Työmarkkinaosapuolten lokakuussa 2011 esittämään ehdotukseen perustuvien lisä uudistusten kehittämistä varten on perustettu työryhmä.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumiskä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
BE	17,5/ 21,1**	61,2/ 61,9 ##	65/65	65/65	-	3,3 (v)	CSR 2 – Olisi parannettava julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Kolmihaaraisen EU-strategian mukaisesti olisi keskityttävä ikääntymiseen liittyvien menojen kasvun hillitsemiseen etenkin ehkäisemällä varhaista poistumista työmarkkinoilta, jotta nostetaan merkittävästi todellista eläkkeellesiirtymiskä. Voittaisiin harkita toimenpiteitä, joilla liitetään lakisääteinen eläkeikä elinajanodotteeseen.	1. tammikuuta 2012 lähtien otettiin käyttöön lakisääteiseen varhaiseläkkeeseen liittyvät uudet säännöt, jotka koskevat ikää ja työuran pituutta. Ikää nostetaan vähitellen 60:stä 62:een vuoteen 2016 mennessä (2012: 60 v.; 2013: 60,5 v.; 2014: 61 v.; 2015: 61,5 v.; 2016: 62 v.). Vaadittujen uravuosien määrää lisätään myös vähitellen 35:stä 40:een vuoteen 2015 mennessä (2012: 35; 2013: 38; 2014: 39; 2015: 40). Julkisella sektorilla vaadittujen uravuosien määrää lisätään 5:stä 40:een vuoteen 2015 mennessä (2012: 5; 2013: 38; 2014: 39; 2015: 40). Siirtymätoimenpiteistä neuvotellaan parhaillaan. Täytäntöönpanoasetuksen (Royal Decree) odotetaan tulevan voimaan huhtikuussa 2012. Myös varhaista tavanomaista eläkettä (varhaiseläke/siirtymäeläke) koskevia edellytyksiä (ikä ja uran pituus) tarkistetaan 1. tammikuuta 2012 lähtien. Ikää nostetaan yleisesti 58:sta 60 vuoteen ja vaadittuja uravuotia 38:sta 40:een miesten ja 35:stä 40:een naisten osalta työehtosopimuksissa, jotka on tehty 31.12.2011 jälkeen. Vanhemmat työehtosopimukset muutetaan vähitellen näiden uusien vaatimusten mukaisiksi vuosien 2012 ja 2024 välillä. Jos kyseessä on joukkoiirtisanominen yrityksestä, jossa on rakenneuudistus tai jolla on vaikeuksia, vähimmäisikä nousee 52:sta 55 vuoteen vuosien 2012 ja 2018 välillä. Osa-aikainen varhaiseläkejärjestelmä lakkautetaan 1.1.2012 lähtien.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoiltap oistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
BG	13,6/ 17	64,1/ 64,1 #	63/60	63/60	65/63	ei tiedossa	CSR 3 – Olisi pantava täytäntöön työmarkkinaosapuolten kanssa sovitut nykyisen eläkeuudistuksen mukaiset toimet, joudutettava eräitä uudistuksen avaintoimia sosiaalivakuutuksen rahoittamisajan pidentämiseksi siten, että nostetaan asteittain sosiaalivakuutuksen vaatimaa työssäoloaikaa, sekä tehostettava toimia, joilla autetaan ikääntyneitä työntekijöitä pysymään työssä pitempään.	Alun perin vuoden 2011 uudistuksessa oli tarkoitus korottaa eläkeikää 63/60:stä (M/N) 65/63:een vuosien 2021 ja 2026 välillä ja niiden, joilla ei ole täyttä työuraa, 67 vuoteen (molemmat sukupuolet vuoden 2024 jälkeen). Maksukausia myös pidennetään useiden työntekijäluokkien osalta, maksuasteita kohotetaan vuonna 2011 ja 2017 ja karttumisasteita vuonna 2017. Vuoden 2011 marraskuun puolivälissä hallitus ehdotti vuoden 2012 budjettiesitystä koskevissa parlamenttineuvotteluissa, että joitakin eläkeuudistuksen keskeisiä osatekijöitä, jotka oli aiemmin suunniteltu vuodeksi 2021, aikaistettaisiin merkittävästi. Tätä varten parlamentti hyväksyi joulukuun 2012 alussa lainsäädäntömuutoksia, joilla on tarkoitus korottaa vähitellen molempien sukupuolten eläkeikää 4 kk:lla vuodessa 1. tammikuuta 2012 alkaen, kunnes miesten eläkeikä on 65 ja naisten 63.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
CY	18,1/ 20,9**	62,8	65/65	65/65	-	ei tiedossa	CR 3 – Olisi parannettava julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä toteuttamalla uudistustoimenpiteitä eläke- ja terveydenhuoltomenojen hillitsemiseksi, jotta ikääntymiseen liittyvien menojen kasvua saataisiin hidastettua. Eläkkeiden osalta olisi lisättävä maksuvuosia, liitettävä eläkeikä elinajanodotteeseen tai hyväksyttävä muita toimenpiteitä, joilla on sama budjettivaikutus, ja käsiteltävä ikääntyvien suurta köyhyysriskiä. Olisi toteutettava edelleen toimia kansallisen sairausvakuutusjärjestelmän täytäntöönpanon nopeuttamiseksi.	Sosiaalivakuutusrahaston vuoden 2009 uudistuksen mukaan 1) maksusuudet kasvavat 1,3 prosenttiyksikköä vuosien 2009 ja 2039 välillä viiden vuoden välein, 2) vanhuuseläkkeeseen oikeuttavaa maksuaikaa pidennetään niin, että vähimmäismaksuaika kasvaa 3 vuodesta 10 vuoteen, 3) maksuperusteisessa järjestelmässä koulutusajan huomioon ottamisessa otettiin käyttöön kuuden vuoden enimmäisraja, 4) ammatillisen lisäeläkkeen saajien työttömyysetuuksien saantia on rajoitettu ja 5) eläkejärjestelmälle tehdään säännöllinen vakuutusmatemaattinen tarkastelu. Elokuussa 2011 ilmoitettiin vakauttamistoimien paketista, jonka osana 1) julkisen sektorin ja julkisomisteisten työntekijöiden palveluksessa olevien työntekijöiden pysyvä maksu (3 % bruttoansioista) julkisiin eläkkeisiin 1.10.2011 lähtien, 2) julkishallinnon uusien työntekijöiden liittäminen vain sosiaalivakuutusrahastoon (ei ammatilliseen lisäeläkejärjestelmään) 1.10.2011 lähtien ja 3) leskien ja orpojen rahaston maksuasteen nostaminen 1,25 prosenttiyksilöllä 2 %:iin bruttoansioista 1.10.2011 lähtien.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
CZ	15,5/ 19	61,5/ 59,6	62/60	63v10kk/ 63v8kk	65/65	4,6	CSR 2 – Olisi toteutettava suunniteltu eläkeuudistus, jotta voidaan parantaa julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyttä ja varmistaa eläkkeiden riittävyys tulevaisuudessa. Lisäponnistuksia olisi keskitettävä julkisen pilarin lisämuutoksiin, joilla varmistetaan, että järjestelmä ei ole julkisen talouden epätasapainon lähde, sekä yksityisten säästöjen kehittämiseen. Todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi voitaisiin harkita toimenpiteitä, joilla liitetään lakisääteinen eläkeikä elinajanodotteeseen. Olisi varmistettava, että suunniteltu rahastoiva järjestelmä houkuttelee laajaan osallistumiseen ja että se muodostetaan niin, että hallinnolliset kulut ovat läpinäkyviä ja alhaisia.	Vuoden 2011 eläkeuudistus: 30. syyskuuta lähtien julkiseen pilariin kuuluvat seuraavat: - nostetaan eläkeikää jatkuvasti erityisesti niiden naisten osalta, joilla on lapsia, jotta kaikkien maksajien eläkeikä on yhtenäinen vuoden 2040 jälkeen. Yhtenäisen eläkeiän saavuttamisen jälkeen sitä nostetaan vielä kaksi kuukautta syntymävuotta kohti seuraavaan muutokseen asti. - parannetaan eläkkeiden ja maksujen yhteyttä julkisessa pilarissa - tiukennetaan indeksointisääntöä; aiemmassa säännössä täsmennettiin alaraja eläkkeiden korotuksille, nyt raja on sitova - pidennetään eläkkeiden laskemisessa käytettävää arviointikautta - tiukennetaan varhaiseläkevaihtoehtoja. Vuoden 2013 eläkeuudistus: yksityinen pilari on hyväksytty. Se tulee voimaan vuonna 2013. Sen mukaan työntekijät voivat siirtää 3 prosenttiyksikköä lakisääteisistä eläkevakuutusmaksuista yksityisiin rahastoihin vuodesta 2013 sillä edellytyksellä, että he siirtävät 2 prosenttiyksikköä lisää maksuja ansioistaan. Siirto on vapaaehtoinen enintään 35-vuotiaille. Yli 35-vuotiaat voivat osallistua vasta vuoden 2013 ensimmäisen puoliskon loppuun mennessä. Vuoden 2010 uudistuksen mukaan opiskelukausia ei enää oteta huomioon ja vaaditun vakuutuskauden pituus kasvaa 25:stä 35:een vuoteen vuonna 2019.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoiltap oistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
DE	17,8/ 20,9	62,6/ 61,9	65/65	65v9kk/6 5v9kk	67/67	5,2 (x)		Vuonna 2007 säädettiin eläkeiän nostamisesta 65:stä 67:ään vuosien 2012 ja 2029 välillä. Eläkeuudistus johtaa kuitenkin etuustason laskuun, jota on tarkoitus kompensoida pääomarahoitteilla eläkkeillä. Jotta estettäisiin ikääntyvien köyhyyden lisääntyminen, työllisyys- ja sosiaaliasioiden ministeri on ilmoittanut uudesta eläkelisästä ("Zuschussrente"), josta käydään neuvotteluja. Lisäksi neuvotellaan sosiaalieläkevakuutuksen laajentamisesta niin, että se kattaisi itsenäiset ammatinharjoittajat, jotka eivät kuulu lakisääteiseen eläkejärjestelmään.
DK	17/ 19,7	63,2/ 61,4	65/65	(66/66)	67+/67+	43,3 (w)	CSR 2 – Jotta parannettaisiin työllisyyttä ja julkisen talouden kestävyyttä, olisi toteutettava lisätoimenpiteitä työvoiman tarjonnan kasvattamiseksi pitkällä aikavälillä toteuttamalla äskettäin hyväksytty vapaaehtoisen varhaiseläkejärjestelmän uudistus, uudistettava työkyvyttömyyseläkettä ja kohdennettava paremmin tuetut työllisyysjärjestelmät (joustotyöjärjestelmä) heikommassa asemassa oleviin ryhmiin.	Vuoden 2006 uudistuksella korotettiin eläkeikää 65:stä 67:ään (vuosien 2024 ja 2027 välillä) ja liitettiin se jälkeempään elinajanodotteeseen. Toukokuussa 2011 sovitun uudistuksen mukaan eläkeiän nostaminen tapahtuu viisi vuotta aiemmin kuin vuoden 2006 paketissa suunniteltiin (eläkeikä nousee vähitellen puolella vuodella vuosien 2019 ja 2022 välillä). Maakohtaisessa suosituksessa suositellusta varhaiseläkeuudistuksesta annettiin lainsäädäntöä syksyllä 2011.
EE	14,2/ 19,4	62,6	63/61	64/64	65/65	6,9		Tärkeimmät vuosina 2009–2011 toteutetut poliittiset toimenpiteet olivat vuonna 2009 eläkkeiden indeksointisääntöihin tehdyt tilapäiset muutokset, joilla tasoitettiin nimelliseläkkeiden arvoa ja keskeytettiin tilapäisesti siirrot rahastoivaan eläkejärjestelmään vuoden 2009 jälkipuoliskolla ja vuonna 2010. Siirrot aloitettiin osittain uudelleen vuonna 2011 ja täysimääräisesti vuonna 2012 ja korvausmekanismi pannaan täytäntöön vuosina 2014–2017. Eläkeikä nostetaan 65:een vuosina 2017–2026. Talouskriisin vuoksi pakollisessa rahastoivassa eläkejärjestelmässä valvonta on tiukentunut, sääntöjä selkeytetty rahaston hallinnan osalta ja työntekijöille ja työnantajille tarjotaan enemmän joustavuutta.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumiskä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
EL	18,5/ 20,4	61,3/ 61,6	65/60	65/65	Eläkeikä liitetään elinajanodotteen (69 v 4 kk N/M vuonna 2060)	0,0	Yhteisymmärryspöytäkirja. Yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan: Nykyiset eläkerahastot yhdistetään kolmeksi rahastoksi. Uudistuksessa otetaan käyttöön uusi järjestelmä, jossa vahvistetaan maksujen ja etuuksien välistä yhteyttä ja jossa on yhtenäiset säännöt, joita sovelletaan suhteellisen laskutavan mukaan kaikkiin nykyisiin ja tuleviin työntekijöihin. Normaali eläkeikä asetetaan 65 vuoteen, ja se nousee eliniänodotteen mukaan. Etuudet indeksoidaan hintoihin. Uudistuksella rajoitetaan varhaiseläkkeitä, myös niiden, jotka on vakuutettu ennen vuotta 1993, ja lyhennetään raskaiden ja vaativien ammattien luetteloa. Uuteen järjestelmään sisältyy myös tarveharkintainen sosiaalieläke kaikille normaalin eläkeiän ylittäneille kansalaisille, jotta tarjotaan tärkeä turvaverkko, jossa otetaan huomioon julkisen talouden kestävyys. Täydentäviä eläkerahastoja tarkastellaan uudelleen, jotta saataisiin poistettua epätasapainoisuudet, otettua käyttöön tiukempi yhteys etuuksien ja maksujen välillä sekä taattua kaikkien rahastojen kestävyys ja vähennetty niiden lukumäärä. Virkamiesten ja julkisten yritysten työntekijöiden työkyvyttömyyseläkkeitä ja kiinteämääräisiä eläkkeitä tarkistetaan.	Parlamentti hyväksyi heinäkuussa 2010 tärkeimpien eläkejärjestelmien kattavan eläkeuudistuksen yhteisymmärryspöytäkirjan mukaisesti. Uudistuksella yksinkertaistetaan erittäin hajanaista eläkejärjestelmää, lisätään avoimuutta ja oikeudenmukaisuutta, nostetaan eläkeikää ja alennetaan etuuksien tasoa. Uusia yleisesti sitovia sääntöjä, jotka koskevat eläkeoikeuksia, maksuja sekä eläkeoikeuksien kertymistä ja indeksointia, sovelletaan tärkeimpiin eläkerahastoihin (IKA, OGA, OAE, julkisen sektorin järjestelmä, Kreikan keskuspankin järjestelmä). Eläkejärjestelmää sovelletaan suhteellisen laskutavan mukaan kaikkiin nykyisiin ja tuleviin työntekijöihin. Uudistuksen keskeiset osa-alueet ovat: i) Uuden 360 euroa/kk suuruisen peruseläkkeen käyttöönotto (12 vuosimaksua). ii) Uudella järjestelmällä otetaan käyttöön kaikille työntekijöille saman profiilin mukaisesti samat karttumisprosentit, jotka riippuvat ainoastaan työuran pituudesta (0,8–1,5 prosenttia ansioista). iii) Uudistuksella nostetaan lakisääteinen eläkeikä 60:stä 65:een. Eläkkeelle siirtymisen vähimmäisikä on 60 vuotta; henkilöihin, joilla ei ole täyteen eläkkeeseen oikeuttavaa työuraa, sovelletaan sanktioita. iv) Täyteen eläkkeeseen oikeuttava työura pidennetään 40 vuoteen (aiemmin yleensä 35 vuotta). v) Vuodesta 2021 eläkkeelle siirtymisen vähimmäisikää ja lakisääteistä ikää mukautetaan elinajanodotteen muutosten mukaan joka kolmas vuosi. vi) Miesten ja naisten eläkeikä yhtenäistetään sekä yksityisellä että julkisella sektorilla vuoteen 2013 mennessä. vii) Etuuksien (mukaan luettuna peruseläke) indeksointi ei saa ylittää kuluttajahintaindeksillä (HICP) mitattua inflaatiota. viii) Eläkkeeseen oikeuttavat ansiot lasketaan koko ansiohistorian perusteella. Uuteen lainsäädäntöön sisältyy kestävyttä koskeva lauseke (11.b.1 §, laki 3863, 15.7.2010), jonka mukaan jos pitkän aikavälin ennusteet (joita kansallinen aktuaariviranomainen tekee kahden vuoden välein) osoittavat, että julkisten eläkemenojen kasvu vuosien 2009 ja 2060 välillä on yli 2,5 prosenttiyksikköä BKT:stä, eläkejärjestelmän asiaan liittyviä parametreja muutetaan niin, että menojen kasvu laskee alle asetetun rajan.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
ES	18,5/ 22,7	61,2/ 63,4	65/65	65/65 (66v4kk/ 66v4kk)	67/67	8,1	CSR 2 – Olisi hyväksyttävä ehdotettu eläkeuudistus, jolla lakisääteistä eläkeikää nostetaan ja eläkkeiden laskemisessa käytettävien työvuosien määrää lisätään suunnitelmien mukaisesti. Olisi tarkasteltava säännöllisesti uudelleen eläkejärjestelmän tekijöitä suhteessa elinajanodotteen muutoksiin suunnitelmien mukaisesti ja kehitettävä lisätoimenpiteitä, joilla lisätään elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia ikääntyneille työntekijöille.	Vuosien 2010–2011 eläkeuudistuksella nostettiin eläkeikä 65:stä 67:ään (toteutetaan asteittain vuosien 2013 ja 2027 välillä), pidennettiin täyteen eläkkeeseen oikeuttava maksukausi 35:stä 37:ään vuoteen, nostettiin varhaiseläkeikä 61:stä 63:een (mutta mahdollisuus jäädä 61-vuotiaana eläkkeelle säilytettiin talouskriisin aikana niiden osalta, joilla on vähintään 33 maksuvuotta täynnä), tiukennettiin varhaiseläkkeelle jäämiseen liittyviä sanktioita, pidennettiin peruseläkkeen laskemisessa huomioon otettava maksukausi 15:stä 25:een vuonna 2022, otettiin käyttöön kestävyyttä koskeva tekijä vuodesta 2027 ja sitä koskevat suhdannetarkistukset viiden vuoden välein, otettiin käyttöön pidemmät kaudet lastenhoitoajan huomioon ottamisessa ja yksinkertaistettiin järjestelmää (maatalous- ja kotitaloustyöntekijöiden järjestelmät sisällytettiin yleiseen järjestelmään). Hallitus hyväksyi 28. lokakuuta 2011 yleisen työllisyysstrategian ikääntyville työntekijöille vuosiksi 2012–2014 ("55 y más" -strategia). Aloitteella täydennetään eläkejärjestelmän uudistusta, joka hyväksyttiin syyskuussa. "55 y más" -strategiassa asetetaan neljä tavoitetta: i) nostetaan työllisyysastetta ja vähennetään työttömyyttä tässä ikäryhmässä, ii) avustetaan työpaikan säilyttämisessä, iii) parannetaan työoloja ja iv) edistetään ikäryhmään kuuluvien paluuta työmarkkinoille.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
FI	17,5/ 21,5	62,3/ 61,1	65/65, 63-68	65/65, 63-68	-	76,8	CSR 4 – Olisi toteutettava toimenpiteitä iäkkäämpien työntekijöiden työllistettävyyden ja heidän elinikäiseen oppimiseen osallistumisensa parantamiseksi. Olisi toteutettava työmarkkinaosapuolia kuullen ja kansallisia käytäntöjä noudattaen lisätoimenpiteitä, joilla kannustetaan iäkkäämpiä työntekijöitä pysymään työmarkkinoilla, vähennetään varhaista työmarkkinoilta poistumista ja nostetaan todellista eläkkeellesiirtymisikää. Olisi harkittava jo käytössä olevan eläke-etuuksien ja elinajanodotteen yhdistämisjärjestelmän perusteella lakisääteisen eläkeiän ja elinajanodotteen välistä yhteyttä.	Suomessa yhdistettiin eläke-etuudet elinaikakertoihin vuonna 2009. Hallitus ja työmarkkinajärjestöt sopivat vuonna 2009, että todellinen eläkeikä nostetaan vähintään 62,4:ään vuoteen 2025 mennessä.
FR	18,7/ 23,2**	60,3/ 59,8	60- 65/60-65	62- 67/62-67	-	0,8 (v)	CSR 1 – Olisi varmistettava, että saavutetaan suositeltu keskimääräinen vuotuinen julkisen talouden tervehdyttäminen (yli 1 prosentti BKT:stä) kaudella 2010–2013, ja olisi korjattava liiallinen alijäämä vuoteen 2013 mennessä liiallista alijäämää koskevassa menettelyssä annettujen neuvoston suositusten mukaisesti, jolloin korkea julkisen talouden velkasuhde saadaan käännettyä laskuun, ja tämän jälkeen olisi varmistettava riittävä edistyminen keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamisessa. Olisi täsmennettävä näitä vastaavat tarvittavat toimenpiteet vuodesta 2012 eteenpäin ja käytettävä kaikki odottamattomat tulot alijäämän ja velan supistamisen nopeuttamiseen. Olisi jatkettava eläkejärjestelmän kestävyysarvioimista ja toteutettava tarvittaessa lisätoimia.	Ranskan parlamentti hyväksyi marraskuussa 2010 lakisääteisten eläkejärjestelmien uudistuksen. Uudistuksen eniten julkisuutta saanut osa on lakisääteisen eläkeiän vähittäinen nostaminen 60:stä 62:een vuoteen 2018 mennessä (tuorein suunnitelma: vuoteen 2017 mennessä, mutta tästä ei ole vielä annettu lainsäädäntöä). Uudistukseen sisältyy muitakin toimenpiteitä, kuten maksuosuuksien vähittäinen yhdenmukaistaminen julkisen ja yksityisen sektorin järjestelmissä sekä varhaiseläkeoikeuden (60 vuodesta eteenpäin) antaminen työntekijöille, jotka ovat osittain työkyvyttömiä. Muutoksiin sisältyy myös joitakin teknisiä muutoksia, joilla edistetään rahastoivien eläkejärjestelmien kehittämistä.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
HU	14,1/ 18,2	60,1/ 58,7	62/62	64/64	65/65	13,1		Vuoden 2009 uudistuksella 1) nostettiin lakisääteinen eläkeikä 62:sta 65:een vuosien 2014 ja 2022 välillä, 2) otettiin käyttöön tiukempi eläkkeiden indeksointi, joka riippuu BKT:n reaalikasvusta, vuodesta 2010 alkaen ja 3) poistettiin 13. kuukauden eläke ja otettiin käyttöön nk. eläkepremio. Näiden uudistusten tuloksena tuleva kestävyys paranee ja sosiaaliturva-eläkkeen bruttomenot ovat 10,5 prosenttia BKT:stä vuonna 2060 eikä 13,8 prosenttia, jota ennustettiin vuoden 2009 ikääntymisraportissa. Vuosina 2010 ja 2011 hallitus toteutti rankkoja toimenpiteitä lakkauttamalla pakollisen yksityisen eläkepilarin. Kestävyttä tulevaisuudessa saattaa heikentää ainakin jossakin määrin se, että odottamattomat tulot eläkerahastoista ohjattiin nykyisten menojen kattamiseen. Joulukuussa 2011 lakkautettiin varhaiseläkejärjestelmä, ja nykyisten etuudensaajien oikeuksista tehtiin veronalaisia. Tämä vaikuttaa erityisesti ammatteihin, joita pidetään raskaina ja joihin on sen vuoksi sovellettu varhaiseläkemahdollisuuksia.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumiskä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
IE	18,1/ 21,1	63,5/ 64,7 #	65/65	66/66	68/68	44,1	Yhteisymmärryspöytäkirja Yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan: Vuoden 2011 ensimmäinen neljännes: Eläkkeiden verohuojennuksen supistaminen ja eläkkeisiin liittyvien vähennysten karsiminen, jotka tuottavat 155 miljoonaa euroa vuonna 2011. Otetaan käyttöön julkisen sektorin nykyisten eläkkeiden asteittainen alentaminen keskimäärin yli 4 prosenttia. Vuoden 2011 toinen neljännes: Viranomaiset antavat pitkän aikavälin kestävyys vahvistamiseksi lainsäädäntöä, jolla nostetaan kansaneläkkeen eläkeikä 66:een vuonna 2014, 67:ään vuonna 2021 ja 68:aan vuonna 2028. Vuoden 2011 kolmas neljännes: Julkisen sektorin eläkejärjestelmän kestävyys parantamiseksi julkisen sektorin uusien työntekijöiden eläkeoikeuksia uudistetaan. Samassa yhteydessä tarkastellaan uudelleen tiettyjen virkamiesluokkien varhaiseläkeoikeutta ja eläkkeiden indeksointia kuluttajahintoihin. Eläkkeet perustuvat jatkossa työuran keskiansioihin. Uusien työntekijöiden eläkeikä sidotaan kansaneläkkeen eläkeikään. Vuoden 2011 viimeinen neljännes ja vuosi 2012: Verohuojennuksia on tarkoitus supistaa ja julkisen sektorin eläkeoikeuksia mukauttaa osana valtiontalouden vakauttamistoimia.	Irlannin hallitus julkaisi maaliskuussa 2010 kansalliset eläkepuitteet, joissa esitetään Irlannin eläkejärjestelmään liittyvät hallituksen uudistusaikheet. Sen jälkeen on tehty useita muutoksia, esimerkiksi seuraavat: Lainsäädännöllä nostettiin kansaneläkkeen eläkeikä 66:een vuonna 2014, 67:ään vuonna 2021 ja 68:aan vuonna 2028. Verovapaiden kiinteämääraisten eläkkeiden ylärajaksi on asetettu 200 000 euroa. Vuodesta 2011 sosiaaliturva- ja yleiset sosiaalivakuutusmaksut eivät enää anna vapautusta eläkemaksuista. Uusien valtion virkamiesten uudet eläkejärjestelyt tarkoittavat sitä, että loppueläke riippuu koko uran keskimääräisistä ansiosta eikä loppupalkasta. Toimenpiteet, joilla helpotetaan etuusperusteisiin järjestelmiin kohdistuvaa rahoituspainetta, kuten maksujen prioriteetin muuttaminen, jos järjestelmä lakkautetaan, maksukyvyttömyystilanteissa sovellettavan eläkemaksujärjestelmän perustaminen ja rahoitusstandardin muuttaminen.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
IT	18,2/ 22*	60,8/ 59,4	65/60	66v11kk/ 66v11kk	Eläkeikä liitetään elinajanodotteeseen (70 v 3 kk N/M vuonna 2060)	4,1		Italian eläkepuutteita muutettiin vuonna 2011 kolmella perättäisellä lainsäädäntötoimella (lait 111/201, 148/2011 ja 214/2011). Näiden uudistusten tärkeimmät toimenpiteet voidaan tiivistää seuraavasti: i) nimellistä maksuperusteista menetelmää sovelletaan myös etuusperusteiseen järjestelmään kuuluviin työntekijöihin, joilla oli aiemmin täysi vapautus. Laajennus koskee 1. tammikuuta 2012 lähtien kerrytettyjä maksuja suhteellisen laskutavan mukaan. ii) Yksityisellä sektorilla työskentelevien naisten lakisääteinen eläkeikä yhtenäistetään miesten (ja julkisella sektorilla työskentelevien naisten) eläkeiän kanssa. Yhtenäistäminen saavutetaan vähitellen vuoteen 2018 mennessä. iii) "Poistumistie"-mekanismi on lakkautettu ja korvattu vastaavalla vähimmäisikä ja/tai maksuosuutta koskevien vaatimusten korotuksella. iv) Itsenäisten ammatinharjoittajien maksuosuutta nostetaan vähitellen 20 prosentista (vuonna 2011) 24 prosenttiin (2018). Epätyypillisten työntekijöiden maksuosuutta on korotettu 1 prosenttiyksiköllä niin, että se on 27 prosenttia vuodesta 2012. v) Vuosina 2012–2013 eläkkeitä, jotka ovat kolme kertaa niin suuria kuin vähimmäiseläke (n. 1 400 euroa/kk), ei indeksoida hintainflaation mukaan. vi) Vaikka vanhuuseläkkeeseen oikeuttava vähimmäisvaatimus indeksoitaisiinkin elinajanodotteen muutoksiin, sitä on nostettu yhdellä vuodella vuodesta 2018 alkaen, minkä jälkeen se linjataan täysimittaisesti lakisääteiseen eläkeikään. vii) Sekä ikää että maksuvuotia (35 vuotta) koskeviin vaatimuksiin perustuva varhaiseläkekanava on lakkautettu kaikissa järjestelmissä. Maksuperusteisen järjestelmän mukaan varhaiseläke on mahdollista enintään kolme vuotta ennen lakisääteistä eläkeikää, kun maksuvuotia on 20 ja eläkkeen määrä vähintään 1 200 euroa/kk vuonna 2012, indeksoituna viiden vuoden keskimääräiseen nimelliseen BKT:hen. viii) Varhaiseläkkeeseen oikeuttava vähimmäismaksuvaatimus (iästä riippumatta) on indeksoitu elinajanodotteen muutoksiin vuodesta 2013, kuten lakisääteinen eläkeikä.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
LT	13,5/ 18,4	59,9#	62v6kk/60	64/63	65/65	ei tiedossa	CSR 2 – Olisi hyväksyttävä eläkejärjestelmän uudistusta koskeva ehdotettu täytäntöönpanolainsäädäntö. Olisi poistettava finanssipoliittiset esteet, jotka vähentävät etenkin eläkeikäisten halukkuutta työntekoon, työelämään osallistumisen lisäämiseksi.	Vuoden 2011 uudistuksella nostetaan sekä naisten että miesten eläkeikä 65:een vuoteen 2026 mennessä. Sosiaalivakuutusmaksuja pakolliseen rahastoivaan eläkejärjestelmään on alennettu 5,5 prosentista 2 prosenttiin; niitä voidaan nostaa jälleen kriisin jälkeen hallituksen päätöksellä.
LU	17,3/ 21,6	58,1/ 57 Δ	65/65	65/65	-	2,2	CSR 2 – Olisi ehdotettava ja pantava täytäntöön laaja eläkeuudistus, jolla varmistetaan eläkejärjestelmän pitkän aikavälin kestävyys, ja toteutettava tässä ensin toimenpiteitä, joilla lisätään iäkkäiden työntekijöiden työvoimaosuutta erityisesti vähentämällä varhaiseläkkeelle siirtymisiä. Todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi voitaisiin harkita toimenpiteitä, joilla liitetään lakisääteinen eläkeikä elinajanodotteeseen.	Kansallisessa uudistusohjelmassa esitetään uudistusluonnoksen pääominaisuudet. Hallituksen ja työmarkkinaosapuolten välillä on käynnissä alustavat keskustelut. Oikeutta korotettuihin eläke-etuuksiin rajoitetaan lisää. Edunsaajien on täytynyt täyttää 60 vuotta (nykyisen 55:n sijaan) ja heillä täytyy olla maksuvuosia 40 (nykyisen 38:n sijaan). Euro Plus -sopimuksen mukaan hallitus sitoutui toteuttamaan uudistuksen vuoden 2011 loppuun mennessä, mutta määräaika ei todennäköisesti saavuteta. On perustettu eläkkeitä käsittelevä työryhmä, jonka työ on luottamuksellista; tavoitteena on laatia ikääntyneille työntekijöille aktivointisuunnitelma, johon sisältyy suosituksia ja esimerkkejä hyvistä toimintatavoista.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
LV	13,3/ 18,2	62,7 Δ Δ	62/62	(64,5/64,5)	(65/65)	ei tiedossa	Yhteisymmärryspöytäkirja. Yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan: Latvian oli määrä valmistella muutoksia eläkejärjestelmään sen kolmen pilarin tulevan kestävyys ja riittävyyden säilyttämiseksi. Kaikkia erityiseläkejärjestelmiä ja eläkeikä oli määrä tarkastella uudelleen. Yhteisymmärryspöytäkirjan toisessa täydennyksessä todetaan, että kesäkuun 2010 loppuun mennessä valmistellaan – kansainvälisiltä organisaatioilta saadun teknisen avun tukemana ja yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa – eläkejärjestelmään muutoksia, jotka toteutetaan vuonna 2011, jotta voidaan säilyttää eläkejärjestelmän kolmen pilarin tuleva kestävyys ja riittävyys. Kaikkia erityiseläkejärjestelmiä ja eläkeikä tarkastellaan uudelleen tässä yhteydessä. Yhteisymmärryspöytäkirjan kolmannessa täydennyksessä todetaan, että kun on laadittu eläkejärjestelmän muutosehdotukset kesäkuun 2010 loppuun mennessä Euroopan komissiota ja kansainvälistä valuuttarahastoa kuullen, toimitetaan parlamentille marraskuun 2010 loppuun mennessä vuonna 2011 täytäntöön pantavia konkreettisia ehdotuksia, joilla säilytetään eläkejärjestelmän kolmen pilarin tuleva kestävyys ja riittävyys.	Latvian viranomaiset ovat heinäkuusta 2008 lähtien 1) jädäytäneet indeksoinnin vuonna 2009 31. päivään joulukuuta 2013 asti ja 2) alentaneet maksuprosentteja pakolliseen rahastoivaan eläkejärjestelmään. Maksuprosentteja rahastoivaan pilariin alennetaan seuraavasti: vuonna 2009 8:sta 2:een prosenttiin, vuonna 2010 9:stä 2:een prosenttiin, vuonna 2011 10:stä 2:een prosenttiin, vuonna 2013 ja seuraavina vuosina 10:stä 6 prosenttiin. Hallitus on hyväksynyt ja toimittanut parlamentille eläkeikää koskevat muutokset (lainsäädäntöä ei vielä annettu). Muutosten mukaan eläkeikää nostetaan vuodesta 2016 lähtien 6 kk vuodessa, kunnes saavutetaan 65 vuoden ikä vuonna 2021. Sen vuoksi ehdotettu muttei vielä lainsäädäntöön sisältyvä eläkeikä vuonna 2020 on 64,5 vuotta (sekä miesten että naisten). Latvia on yhteisymmärryspöytäkirjan toisen ja kolmannen täydennyksen mukaisesti valmistellut muutoksia eläkejärjestelmään sen kolmen pilarin tulevan kestävyys ja riittävyyden säilyttämiseksi. Parlamentille toimitettiin konkreettisia ehdotuksia eläkejärjestelmään tehtävistä muutoksista.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
MT	18,4/ 21,1	60,3	61/60	63/63	65/65	ei tiedossa	CSR 2 – Olisi ryhdyttävä toimiin eläkejärjestelmän kestävydestä huolehtimiseksi esimerkiksi nopeuttamalla asteittaista eläkeiän nostamista ja kytkeillä se elinajanodotteeseen. Olisi laadittava korkeamman lakisääteisen eläkeiän täydennykseksi aktiivista ikääntymistä edistävä kattava strategia, pyrittävä rajoittamaan varhaiseläkejärjestelmien käyttöä ja kannustettava yksityiseen eläkesäästämiseen.	Vuoden 2006 uudistuksella nostettiin molempien sukupuolten eläkeikä 65:een vuoteen 2026 mennessä ja pidennettiin maksukautta. Siinä myös muutettiin eläkkeen perustana olevan tulon laskemista niin, että viimeisten 10 vuoden kolmen parhaan vuoden sijaan otetaan huomioon viimeisten 40 vuoden kymmenen parasta vuotta. Lisäksi 1. tammikuuta 1962 jälkeen syntyneille henkilöille otettiin käyttöön taattu kansallinen vähimmäiseläke, jota maksetaan vähintään 60 prosenttia mediaanitulosta. Vuoden 2006 uudistuksen jälkeen eläkkeen perustana oleva enimmäistulo 1. tammikuuta 1962 jälkeen syntyneille henkilöille indeksoidaan dynaamisemmin: 70-prosenttisesti palkkojen nousuun ja 30-prosenttisesti inflaatioon. Vuonna 2007 työkyvyttömyyseläkkeen perustana olevasta lääkärintarkastuksesta tehtiin tiukempi, ja vuoden 2008 talousarvion mukaisesti eläkkeensaajat voivat jatkaa työskentelyä niin, ettei eläke pienene mutta sosiaaliturvamaksujen maksaminen jatkuu. Uudistuksia tarkastelemaan perustettu eläketyöryhmä raportoi parlamentille joulukuussa 2010. Se teki 45 suositusta, joiden mukaan mm. olisi otettava käyttöön eläkeiän ja elinajanodotteen välinen yhteys, nimellisen maksuperusteisen ensimmäisen pilarin eläkkeen käyttöönottoa olisi arvioitava vuoteen 2013 mennessä, olisi otettava käyttöön toisen pilarin eläke, jos saavutetaan poliittinen yhteisymmärrys ja työmarkkinaosapuolten yhteistyö, ja olisi otettava käyttöön kolmannen pilarin eläkettä koskevat puitteet.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
NL	17,7/ 21	63,9/ 63,1	65/65	65/65 (66/66)	65/65 (67/67)	129,8	CSR 2 – Olisi toteutettava toimenpiteitä lakisääteisen eläkeiän nostamiseksi siten, että se nousee samaa tahtia elinajanodotteen kanssa, ja toteutettava tämän tukemiseksi toimenpiteitä todellisen eläkeiän nostamiseksi ja julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden parantamiseksi. Olisi laadittava pitkäaikaishoidon uudistamista koskeva suunnitelma väestön ikääntymisen huomioon ottamiseksi.	Uusi hallitus sopi lokakuussa 2010 lakisääteisen eläkeiän nostamisesta 66:een vuoteen 2020 mennessä. Kattavien neuvottelujen jälkeen työmarkkinaosapuolet ja hallitus pääsivät syyskuussa 2011 sopimukseen, jonka mukaan eläkeikä nostetaan vielä 67:ään vuonna 2025 ja se liitetään elinajanodotteeseen. Sopimusta ollaan parhaillaan kirjaamassa lainsäädäntöön.
PL	15,1/ 19,5	61,4/ 57,5 ##	65/60	65/60 (67/??)	(67/67)	13,5	CSR 3 – Olisi nostettava virkapukuisen henkilöstön lakisääteistä eläkeikää suunnitellusti, jatkettava toimia todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi esimerkiksi sitomalla se elinajanodotteeseen. Olisi laadittava aikataulu, jonka mukaan viljelijöiltä sosiaaliturvarahastoon (KRUS) kerättäviä maksuja koskevia sääntöjä parannetaan niin, että maksut vastaavat paremmin maksajan tuloja.	Vuodesta 2009 lähtien on sovellettu siirtymäeläkkeitä. Niillä korvataan varhaiseläkejärjestelyjä ja rajoitetaan pääsyä niihin joidenkin työntekijäryhmien osalta. Tämä on tilapäinen ratkaisu sellaisten työntekijöiden osalta, jotka aloittivat työskentelyn erityisedellytyksin ennen vuotta 1999. Maksuja maksuperusteiseen järjestelmään on alennettu 7,3 prosentista 2,3 prosenttiin bruttopalkasta vuonna 2011. Erotus on ohjattu jakojärjestelmään. Maksuastetta nostetaan vähitellen niin, että se on 3,5 prosenttia vuonna 2017 ja sen jälkeen. Tuore uudelleenvallittu hallitus on ehdottanut nykyisen eläkeiän 65/60 (M/N) nostamista 67:ään vuodesta 2013 vuoteen 2020 (miesten osalta) ja vuoteen 2040 (naisten osalta).

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
PT	17,1/ 20,6	62,9/ 62,3 ##	65/65	65/65	-	13,4	Portugalin yhteisymmärryspöytäkirjassa ei ole täsmällisiä ehtoja koko eläkejärjestelmän uudistamisesta (vuonna 2007 toteutetun suuren uudistuksen vuoksi). Yhteisymmärryspöytäkirjassa on kuitenkin tiettyjä ehtoja, jotka koskevat valtiontalouden menopuolta: - on vähennettävä 1 500 euroa ylittäviä eläkkeitä julkisen sektorin palkkoihin sovellettavan progressiivisen asteikon mukaisesti tammikuusta 2011, jotta saavutetaan vähintään 445 miljoonan euron säästöt - on lakattava soveltamasta eläkkeiden indeksointisääntöjä ja jäädytettävä eläkkeet vuonna 2012, lukuun ottamatta pienempiä eläkkeitä.	Portugalin eläkejärjestelmässä toteutettiin perusteellinen uudistus vuonna 2007. Eläkeikä nostettiin 65 vuoteen. Keskeisiä toimia olivat arviointikauden pidentäminen koko työuran mittaiseksi, varhaiseläkkeen houkuttelevuuden vähentäminen, siirtymäkauden lakkauttaminen ja sellaisen "kestävyystekijän" käyttöönotto, jolla automaattisesti mukautetaan etuudet muutoksiin elinajanodotteessa 65-vuotiaana.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
RO	14/ 17,2**	65,5/ 63,2 #	63v4kk/5 8v4kk	65/60	65/63	ei tiedossa	Yhteisymmärryspöytäkirja Kauden 2009–2011 kattavan yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan eläkejärjestelmän uudistuksen ehtoja ovat seuraavat: Hallitus laatii luonnoksen tarkistetuksi eläkelainsäädännöksi, jossa i) siirrytään asteittain indeksoimaan julkiset eläkkeet kuluttajahintojen eikä palkkojen mukaan, ii) rajoitetaan harkinnanvaraisten eläkekorotusten soveltamisalaa, iii) otetaan asteittain käyttöön eläkemaksut sellaisilta julkisen sektorin työntekijäryhmiltä, jotka eivät maksa niitä nykyään, ja iv) nostetaan asteittain etenkin naisten eläkeikää vuonna 2015 ottaen huomioon elinajanodote; tavoitteena on suojella heikossa asemassa olevia eläkkeensaajia ja saavuttaa keskimääräinen 45 prosentin korvaussuhde. Nykyisen, vuosia 2011–2013 koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan mukaan ehtona on, että parannetaan uudistetun eläkejärjestelmän pitkän aikavälin kestävyyttä.	Eläkejärjestelmää uudistettiin joulukuussa 2010. Uudistuksella yhdistetään erityisjärjestelmät sosiaalivakuutusjärjestelmään, otetaan käyttöön mekanismi erityiseläkkeiden uudelleenlaskemista varten ja nostetaan miesten eläkeikä 65:een ja naisten 63:een vuoteen 2030 mennessä. Varhaiseläkettä säännellään tiukemmin, ja työkyvyttömyyseläkkeen myöntämiseen sovelletaan tiukempia ehtoja. Uudistusten odotetaan tuovan merkittäviä säästöjä järjestelmälle ja vähentävän edunsaajien määrää. Lisäksi hallitus on poistanut säännökset, joilla maksut pakolliseen maksuperusteiseen järjestelmään olisivat nousseet 2 prosentista 2,5 prosenttiin työntekijöiden bruttopalkasta vuonna 2009. Suunniteltu korotus on käynnistetty uudelleen vuonna 2010 niin, että lopullinen maksuaste on 6 prosenttia palkasta joskus tulevaisuudessa.
SE	18,3/ 21,2	64,7/64	61-67	61-67	-	7,4 (v, y)		Vuonna 2010 ansioeläkejärjestelmän mukautusmekanismiin sisältyvää automaattista tasapainotusmekanismia on tasoitettu niin, että se perustuu 3 vuoden liukuvaan keskiarvoon eikä yhden vuoden, kuten aiemmin, jotta vältetään jyrkät muutokset eläkkeissä lasku-/noususuhdanteessa.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahas tojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
SI	16,8/ 21	59,8#	63/61	63/61	-	2,6	CSR 2 – Olisi pyrittävä varmistamaan eläkejärjestelmän kestävyys pitkällä aikavälillä niin, että eläkkeiden riittävyys säilyy. Olisi nostettava ikääntyneiden työntekijöiden työllisyysastetta myöhäistämällä eläkkeelle siirtymistä ja kehittämällä aktiivista työmarkkinapolitiikkaa ja elinikäisen oppimisen toimenpiteitä.	Ehdotettu eläkeuudistus (johon sisältyi naisten ja miesten eläkeiän yhtenäistäminen) hylättiin kansanäänestyksessä vuonna 2011.
SK	14/ 18	60,4/ 57,5	62/57,5 - 61,5 (riippuu lasten lukumäärästä)	62/62	-	4,7 (v)	CSR 3 – Olisi parannettava julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä mukauttamalla eläkejärjestelmän jakojärjestelmäpilaria myös muuttamalla indeksointimekanismia ja toteuttamalla toimenpiteitä todellisen eläkkeellesiirtymisiän nostamiseksi erityisesti siten, että eläkeikä kytketään elinajanodotteeseen, Olisi luotava kannustimia, joilla varmistetaan täysin rahastoivan eläkepilarin kestävyys siten, että julkisen talouden kestävyyttä voidaan parantaa samalla kun varmistetaan riittävä eläketurva.	Slovakia on antanut työntekijöille mahdollisuuden olla osallistumatta rahastoivaan järjestelmään ja palata jakojärjestelmään vuonna 2008, ja maksuperusteisesta järjestelmästä on tullut vapaaehtoinen työmarkkinoille tuleville uusille työntekijöille. Vuonna 2010 hyväksyttiin lainsäädäntömuutos, jonka mukaan työtulojen puute oikeuttaa varhaiseläkkeeseen. Vuonna 2011 Slovakia hyväksyi täysin rahastoivaan eläkepilariin muutoksia, jotka antavat säästäjille mahdollisuuden investoida riskialttiimpiin arvopapereihin ja näin saavuttaa mahdollisesti korkeampi tuotto. Lisäksi nuorten pakollinen osallistuminen tulee uudelleen voimaan 1.4.2012 lähtien oletusvaihtoehtona, ja järjestelmästä on mahdollista lähteä kahden ensimmäisen säästövuoden aikana.

Jäsenvaltio	Elinajan odote 65-vuotiaana ⁽ⁱ⁾ M/N (2010)	Työmarkkinoilta poistumisikä ⁽ⁱⁱ⁾ M/N (2009)	Eläkeikä M/N ⁽ⁱⁱⁱ⁾ (2009)	Eläkeikä M/N (2020) ^(iv)	Eläkeiän nousu vuoden 2020 jälkeen M/N ^(v)	Eläkerahastojen varat (% BKT:stä) 2009 ^(vi)	Eläkkeisiin liittyvät maakohtaiset suositukset (CSR) (tai viittaukset yhteisymmärryspöytäkirjaan)	Tuoreimmat uudistukset / Kommentteja ^(vi)
UK	18,1/ 20,8**	64,1/ 62	65/60	66/66	68/68	73,0 (z)		Peruskansaneläkkeelle pääsyä on parannettu viime vuosina, sen korotusta on parannettu, ja työntekijät ilmoitetaan automaattisesti ammatillisiin lisäeläkejärjestelmiin (mahdollisuus olla liittymättä) vuodesta 2012. Voimassa on lainsäädäntöä kansaneläkeiän nostamiseksi 68:aan 65:stä vaiheittain vuodesta 2020 vuoteen 2046. Tammikuussa 2012 voimaan tulleen uuden lainsäädännön myötä naisten ja miesten kansaneläkeikä yhtenäistetään vuoteen 2018 mennessä (aiemmin 2020), ja samalla kansaneläkeiän nostaminen 65:stä 66:een aikaistettiin 5,5 vuodella, niin että se aloitetaan vuonna 2018. Hallitus on ilmoittanut ehdotuksesta, joka koskee seuraavan iän korotuksen (66:sta 67:ään) aikaistamista (lainsäädäntöä ei ole vielä annettu), ja keskusteltavana on vaihtoehtoja, jotka liittyvät seuraavan vaiheen vauhdittamiseen (nostaminen 67:stä 68:aan ikävuoteen).

HUOMAUTUKSIA

- i Lähde: Eurostat, väestötilastot, elinajanodote iän ja sukupuolen mukaan (viimeisin päivitys 26.1.2012).
- ii Keskimääräinen työmarkkinoiltpoistumisikä, M/N tai *kursiivilla = yhteensä (miehiä ja naisia ei eroteltu)*. Lähde: Eurostat.
- iii Lakisääteinen eläkeikä yleisessä julkisessa eläkejärjestelmässä. Lähde: MISSOC.
- iv Lakisääteinen eläkeikä yleisessä julkisessa eläkejärjestelmässä lainsäädäntöön sisältyvien uudistusten täytäntöönpanon jälkeen (suluissa: ehdotettu muttei vielä annettu lainsäädäntöä). Lähde: Talouspoliittisen komitean, sosiaalisen suojelun komitean ja komission yksikköjen (ECFIN ja EMPL) yhteinen raportti edistymisestä ja keskeisistä haasteista riittävän ja kestävä eläketurvan varmistamisessa Euroopassa ("Progress and key challenges in the delivery of adequate and sustainable pensions in Europe"); komissio päivittää, kun se saa tietoa muutoksista.

- v Lakisääteinen eläkeikä yleisessä julkisessa eläkejärjestelmässä lainsäädäntöön sisältyvien uudistusten täytäntöönpanon jälkeen (suluissa: ehdotettu muttei vielä annettu lainsäädäntöä). Lähde: Talouspoliittisen komitean, sosiaalisen suojelun komitean ja komission yksikköjen (ECFIN ja EMPL) yhteinen raportti edistymisestä ja keskeisistä haasteista riittävän ja kestävän eläketurvan varmistamisessa Euroopassa ("Progress and key challenges in the delivery of adequate and sustainable pensions in Europe"); komissio päivittää, kun se saa tietoa muutoksista.
- vi Varat eläkerahastoissa (% BKT:stä), 2009. Lähde: OECD Global Pensions Statistics.
- v) 2008.
- w) Vain autonomiset ammatillisen lisäeläkejärjestelmän rahastot. Näiden rahastojen lisäksi ammatillisen lisäeläkkeen vakuutus sopimusten puitteissa hallinnoidut kokonaisvarat olivat 99,3 prosenttia BKT:stä.
- x) Vain autonomiset ammatillisen lisäeläkejärjestelmän rahastot. Näiden rahastojen lisäksi ammatillisen lisäeläkkeen vakuutus sopimusten puitteissa hallinnoidut kokonaisvarat olivat 13,3 prosenttia BKT:stä vuonna 2008.
- y) Vain autonomiset ammatillisen lisäeläkejärjestelmän rahastot. Näiden rahastojen lisäksi rahastoeläkejärjestelmän puitteissa hallinnoidut kokonaisvarat olivat 8,9 prosenttia BKT:stä ja ammatillisen lisäeläkkeen vakuutus sopimusten puitteissa hallinnoidut kokonaisvarat 38,9 prosenttia BKT:stä vuonna 2008.
- z) OECD:n arvio.
- vi Jäsenvaltiot ovat uudistaneet merkittävästi eläkejärjestelmiään ottaen huomioon väestön ikääntymisen ja sen vaikutukset eläkkeiden tarjonnan kestävyYTEEN. Uudistuksissa keskeisellä sijalla on ollut järjestelmään maksettujen maksujen ja siitä ulos maksettujen etuuksien välisen yhteyden tiivistäminen. Tämä on yleensä tehty niin, että etuuksien laskennan perustaksi ei enää oteta loppuansioita tai elinikäisten ansioiden parhaita vuosia ja että edellytetään tiettyä määrää maksuvuosia eikä pelkästään eläkeiän saavuttamista, lisätään täyteen eläkkeeseen vaadittavien vuosien määrää sekä nostetaan molempien sukupuolten eläkeikää tai yhtenäistetään se. Useimmissa maissa lakisääteiseen eläkkeeseen oikeuttavan iän nostaminen tehdään kuitenkin vaiheittain pidemmän ajan kuluessa.

* 2008 (elinajanodote 65-vuotiaana)

** 2009 (elinajanodote 65-vuotiaana)

Δ 2003 (työmarkkinoiltpoistumisikä)

2006 (työmarkkinoiltpoistumisikä)

2007 (työmarkkinoiltpoistumisikä)

Δ 2008 (työmarkkinoiltpoistumisikä)